

ŞİLİ

ÜLKE RAPORU

Hazırlayan : **İnci Selin AYDIN**
Ankara - April, 2011

T.C. Başbakanlık
Dış Ticaret Müsteşarlığı
İHRACATI GELİŞTİRME ETÜD MERKEZİ

ŞİLİ

Temel Sosyal ve Ekonomik Göstergeler

Temel Sosyal Göstergeler

Yüzölçümü	756.946km ²
Yönetim Şekli	Cumhuriyet (Başkanlık Sistemiyle Yönetilen Temsili Demokrasi)
Devlet Başkanı	Sebastian Pinera Echenique (11 Mart 2010'dan bu yana)
Nüfusu	16,8 milyon (2008 yılı resmi tahmini) 17,2 milyon (2011 tahmini)
Resmî Dili	İspanyolca (resmî), Mapudungun, Almanca, İngilizce
Din (2002 nüfus sayımı)	% 70 Roma Katolîği, % 15,1 Protestan, % 1,1 Yahudi, % 1 diğer Hristiyan, % 4,6 diğer, % 8,3 ateist
Başkent	Santiago
Başlıca Şehirleri (milyon, 2002 yılı nüfus sayımı)	Santiago (6,0), Bio Bio (1,9), Valparaíso (1,5), Los Lagos (1,1), Maule (0,9), La Araucanía (0,9), O'Higgins (0,8)
Etnik Yapısı (2002 nüfus sayımı)	% 95,4 beyazlar ve beyaz Amerikan Kızılderilileri, % 4 Mapuçe, % 0,6 diğer etnik gruplar

Kaynak: CIA The World Factbook, EIU Chile Main Country Report, Mart 2011.

Temel Ekonomik Göstergeler

	2010a	2011b	2012b	2013b
Nominal GSYİH (milyar Dolar)	195,8	229,8	248,6	-
Reel GSYİH Artışı (%)	5,2	6,0	5,2	4,9
Kişi Başı GSYİH* (ABD Doları)	15.056	16.069	17.135	-
Sabit Brüt Yatırım Artışı (%)	19,1	14,8	10,5	8,0
Sanayi Üretimi Artış Hızı (%)	-0,5	4,0	3,1	2,4
Bakır üretimi ('000 ton)	5.527	5.859	6.152	6.459
İşsizlik Oranı (ort, %)	7,1	6,8	7,0	7,1
Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort, %)	1,4c	3,1	3,7	3,5
Tüketici Fiyat Enflasyonu (yıl sonu, %)	3,0c	3,8	3,6	3,4
Bütçe Dengesi (GSYİH'nin %'si)	-0,3	0,8	1,2	1,6
Mal İhracatı, fob (milyar Dolar)	69,6	75,3	81,5	88,3
Mal İthalatı, fob (milyar Dolar)	54,5	61,1	67,5	74,7
Cari Denge (milyar Dolar)	0,6	-1,7	-3,3	-4,9
Cari Denge (GSYİH'nin %'si)	0,3	-0,7	-1,3	-1,8
Dış Borç (yıl sonu; milyar Dolar)	88,2	96,4	97,2	99,3
Döviz Kuru Ps:ABD\$ (ort)	510,2c	480,2	487,2	499,0
Döviz Kuru Ps:€ (ort)	661,4c	571,4	560,3	568,9

a EIU tahmini b EIU öngörüsü c Gerçekleşen * Satın Alma Gücü Paritesi ile

Kaynak: EIU Chile Main Country Report, Mart 2011.

Üyesi Olduğu Uluslararası Kuruluşlar

APEC, BIS, CAN (ortak), CD, FAO, G-15, G-77, IADB, IAEA, IBRD, ICAO, ICC, ICCT, ICRM, IDA, IFAD, IFC, İFRCS, İHO, İLO, İMF, İMO, İMSO, Interpol, IOC, IOM, İPU, İSO, İTSO, İTU, İTUC, LAES, LAIA, Mercosur (ortak), MİGA, MİNUSTAH, NAM, OAS, OECD, OPANAL, OPCW, PCA, RG, SICA (gözlemci), UN, UNASUR, UNCTAD, UNESCO, UNFICYP, UNHCR, UNIDO, Union Latina, UNMOGIP, UNTSO, UNWTO, UPU, WCO, WFTU, WHO, WIPO, WMO, WTO.

Genel Bilgiler

Coğrafi Konum

İsmi Aymara dilinde "dünyanın bitimi" anlamına gelen "chilli" kelimesinden gelen Şili, Güney Amerika'nın güneybatı kıyısında yer almakta olup, Atlantik ve Pasifik Okyanusları arasında stratejik bir konuma sahiptir. Arjantin ile 5.308 km, Bolivya ile 860 km ve Peru ile 171 km sınıra sahip olan ve 6.435 km kıyı uzunluğu olan Şili, kıyılarda çok yüksek olmayan dağların, orta kesimlerde verimli vadilerin, kuzeyde Atacama Çölü'nün, doğuda ise And Dağları'nın çevrelediği bir topografik yapıya sahiptir. 2005 yılı verilerine göre ülke topraklarının % 2,6'sı ekilebilir topraklardan oluşmaktadır.

Siyasi ve İdari Yapı

16. yüzyılda İspanya'nın Şili'yi işgalinden önce Kuzey Şili İnkalar'ın, Orta ve Güney Şili ise Mapuçeler'in idaresi altında olup, 1810 yılında İspanya'ya karşı bağımsızlığını ilan etmesine rağmen kalıcı başarıya 1818 yılında ulaşılmıştır. Pasifik Savaşı'nda (1879-1883) Peru ve Bolivya'yı yenerek kuzeydeki bölgeleri elde eden Şili'de Salvador Allende'nin başkanlığındaki hükümet 1973 yılında Augusto Pinochet'nin askeri diktatörlük rejimi ile devrilmiştir. 1990 yılında serbest başkanlık seçimi sistemine geçilene kadar ülke Pinochet tarafından idare edilmiştir. 11 Mart 1981'de ilk Anayasa yürürlüğe girmiştir. Şili Anayasası İspanya, Fransa ve Avusturya anayasalarından esinlenerek hazırlanmıştır.

Şili'de Devlet Başkanı aynı zamanda Başbakanlık görevini de yürütmektedir. Dört yılda bir yapılan başkanlık seçimleri ile seçilen Devlet Başkanı, Bakanlar Kurulu üyelerini atama yetkisine sahiptir.

Şili 15 eyaletten oluşmaktadır. Bu eyaletler Aisen del General Carlos Ibanez del Campo, Antofagasta, Araucania, Arica y Parinacota, Atacama, Biobio, Coquimbo, Libertador General Bernardo O'Higgins, Los Lagos, Los Rios, Magallanes y de la Antartica Chilena, Maule, Region Metropolitana (Santiago), Tarapaca ve Valparaiso'dur.

Nüfus ve İşgücü Yapısı

Yaklaşık 17 milyon nüfusa sahip olan Şili'de nüfus artış hızı % 0,88, yaş ortalaması 31,7'dir. Nüfusun % 23,2'si 0-14 yaş arasında, % 67,8'i 15-64 yaş arasında, % 9,1'i ise 65 yaşın üstündedir. 2002 yılı nüfus sayımına göre ülkedeki okur-yazarlık oranı % 95,7'dir. Şili eğitim standartlarının diğer Latin Amerika ülkeleri ile kıyaslanınca daha iyi durumda olduğu görülmektedir. Nüfusun % 18,2'si yoksulluk sınırının altında yaşamakta olup, gelir dağılımı adaletsizdir.

2008 yılı verilerine göre Şili nüfusunun % 88'i kentlidir. Nüfusun % 40'ı başkent Santiago ve çevresinde yaşamaktadır. Kuzeyde ve güneyde tarımın yapılabildiği And Dağları'nın arasında kalan ovalarda ve Santiago'nun 100 km batısındaki liman şehri Valparaiso'da yerleşim yoğun iken; ülkenin kuzey ve güney uç noktalarına gidildikçe elverişsiz iklim koşulları sebebiyle nüfus yoğunluğu azalmaktadır.

Şili'de etnik çeşitlilik diğer Latin Amerika ülkelerine kıyasla daha azdır. Batı Avrupa ülkelerinden gelen göçmen nüfus, çoğunluğu oluşturmaktadır. Ülkeye özellikle 19. yüzyılda çok sayıda İngiliz, İrlandalı, Alman, Hırvat, Filistinli ve İtalyan yerleşmiştir.

İşgücü Projeksiyonu

	2007a	2008a	2009b	2010c	2011c	2012 c
İşgücü (milyon)	7,2	7,3	7,4	7,6	7,7	7,8
İşgücü (% değişim)	4,9	1,4	2,1	2,1	1,6	1,6
İşsizlik Oranı (%)	7,0	7,8	9,6a	9,2	8,3	8,0

a Gerçekleşen. b EIU tahmini. c EIU öngörüsü.

Kaynak: EIU Chile Country Forecast Updater, Haziran 2010.

2009 yılı için 7,4 milyon olarak tahmin edilen toplam işgücünün % 13,2'si tarım, % 23'ü sanayi ve % 63,9'u hizmetler sektöründe istihdam edilmektedir. Çalışan nüfusun yarısını, yönetici pozisyonlarının ise dörtte birini kadınlar oluşturmaktadır.

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Şili'nin başlıca doğal kaynakları; bakır, iyot, kereste, demir cevheri, nitrat, değerli metaller ve molibdendir. Şili'nin başlıca tarım ve hayvancılık ürünleri; üzüm, elma, armut, soğan, buğday, mısır, yulaf, şeftali, sarımsak ve fasulye olmakla beraber; sığır eti, kanatlı etler, yün ve deniz ürünleri ise başlıca hayvancılık ürünleridir. Ülkenin imalat sanayisi bakır, madencilik, gıda ürünleri, balıkçılık, demir-çelik, ahşap, taşıt araçları, çimento ve tekstilden oluşmaktadır.

Ülke özellikle turizm açısından önemli doğal güzelliklere sahiptir. And dağları sayesinde Şili'nin büyük bir hidroelektrik enerji potansiyeli bulunmaktadır. Kıyıları boyunca ülkenin zengin balıkçılık kaynakları

mevcuttur. Kuzeydeki kurak araziler maden yataklarını da göstermiştir.

Şili'nin doğal kaynaklarının dağılımı şöyledir:

- Kuzey Bölgesi: Bakır, demir cevheri, nitrat, altın, lityum, molibden, deniz ürünleri.
- Orta Bölgesi: Tarım, meyve, ormanlar, hidroelektrik enerjisi, kömür, deniz ürünleri.
- Güney Bölgesi: Orman, petrol, doğal gaz, kömür, hayvancılık ve deniz ürünleri.

Şiddetli depremlerin, volkanik faaliyetlerin ve tsunamilerin sıkça görüldüğü Şili'nin başlıca çevre sorunları ormanlık arazilerin tahribi, özellikle Santiago ve çevresinde endüstriyel faaliyetlerin ve taşıt emisyonlarının sebep olduğu hava kirliliği ve su arıtma sistemlerinin yetersizliği nedeniyle Maipo, Aconcagua ve Bio Bio nehirlerinde oluşan su kirliliğidir.

Genel Ekonomik Durum

Ekonomik Yapı

Şili ithal ikameci ekonomi politikalarını 1970'lerin ortasında, diğer Latin Amerika ülkelerinden yaklaşık on yıl önce terk etmiş ve liberal ekonominin uygulanması doğrultusunda önemli adımlar atmıştır. Bu durum, üretim artışını ve rekabeti beraberinde getirmiş, madencilik ve balıkçılık başta olmak üzere geleneksel ihracat endüstrilerinde büyüme kaydedilmiştir. Aynı zamanda, selüloz, meyve, somon, ağaç ürünleri, şarapçılık ve metanol gibi yeni sektörlerde, hava ve gemi taşımacılığı ve turizm gibi hizmet sektörlerinde gelişme sağlanmıştır.

İhracat gelirlerinin % 40'ını madencilikten, milli gelirin ise üçte birini bakırdan elde eden Şili'nin en büyük madencilik şirketi olan Codelco, tek başına dünya bakır üretiminin % 10'unu gerçekleştirmektedir. İmalat sanayinde 2009 yılında meydana gelen gerilemede sektörün küçük ve orta ölçekli şirketlerden oluşması etkili olmuş, hükümet tarafından bu üreticilere vergi kolaylıkları tanınmıştır. Kriz nedeniyle ülkenin en önemli sektörlerinden olan işlenmiş meyve-sebze ve şarap ihracatı gerilemiştir. Hayvancılık ve balıkçılık sektörlerinin de gelişmiş olduğu Şili'de işgücünün % 13'ü tarım sektöründe istihdam edilmektedir. Ülkede petrol üretimi 20 yıldır azalmakta olup, doğal gaz üretimi de tüketimi karşılayacak düzeyde değildir.

Sektörler İtibarıyla GSYİH (%)

	2006a	2007a	2008a	2009b	2010c	2011c	2012c
Tarım	5,6	5,5	5,5	5,6	5,6	5,5	5,5
Sanayi	37,2	36,1	35,5	34,5	34,3	34,2	34,0
Hizmetler	49,4	50,4	50,9	51,9	52,1	52,3	52,4

a Gerçekleşen. b EIU tahmini. c EIU öngörüsü.

Kaynak: EIU Chile Country Forecast Updater, Haziran 2010.

Ekonomik faaliyetler özellikle ülkenin orta kısmında yoğunlaşmıştır. Ülke nüfusunun % 40'ını barındıran Santiago, GSYİH'nin % 47'sini üretmektedir. Valparaíso bölgesindeki nüfus toplam nüfusun % 10'unu oluşturmaktadır. Kuzeyde madencilik sektörünün gelişimi; güneyde somon yetiştiriciliği, turizm ve metanol üretimi, ekonomik faaliyetlerin ülke geneline yayılmasını sağlamıştır.

Ekonomi Politikaları

Mart 2010'da Başkanlık görevini devralan Pinera hükümetinin önceliği, makroekonomik istikrardan ödün verilmeden depremin hasarlarının giderilmesi olacaktır. Bu dönemde liberal dış ticaret ve yatırım politikalarının sürdürüleceği ve yeniden inşa sürecinde düzenlenecek yardım programları çerçevesinde istihdamın ve tüketimin artacağı tahmin edilmektedir. 2010-2014 yılları için deprem öncesinde öngörülen % 6 ekonomik büyüme ve her yıl 200.000 kişiye yeni iş olanakları sağlanması hedefleri korunmakla beraber; sağlık, eğitim ve altyapı yatırımlarının artması hedeflenmektedir.

Depremden en fazla zarar gören bölgeler ülkenin orta-güney bölgesinde yer alan Maule ve Bio Bio çevresidir. Deprem sonrasında meydana gelen ihtiyaçların karşılanması amacıyla üç aylık dönem için 111 Milyon Dolar değerinde bir önlem paketi açıklanmıştır. Bu yardımlar kapsamında ilk etapta 25.000 adet çadır ve 40.000 adet kontrplak ev dağıtılması, depremden etkilenen bölgelerdeki öğrencilere altı ay boyunca her ay toplam 30.000 Peso değerinde eğitim yardımı yapılması ve balıkçılık sektörüne yönelik çeşitli finansman programları yer almaktadır.

Ekonomik Performans

Piyasa ekonomisinin geçerli olduğu Şili'de ihracat gelirleri GSYİH'nin dörtte birini oluşturmaktadır. 1990'lı yıllarda gerçekleştirilen ekonomik reformları sayesinde 1991-1997 yılları arasında reel GSYİH artışı ortalama % 8'e ulaşmış, ancak 1998 yılında gerçekleşen finans krizinin etkisiyle artan cari açığın azaltılmasına yönelik olarak uygulanan sıkı para politikası nedeniyle büyüme oranı % 4'te kalmıştır. 1999 yılında yaşanan kuraklık ise, tarımsal üretimin azalmasına, hidroelektrikten elde edilen enerjinin azalması nedeniyle elektrik kesintilerine ve 15 yıl sonra ilk kez ekonomik küçülmeye sebep olmuştur.

Sonraki yıllarda ekonomik büyüme ortalaması % 4 düzeyinde gerçekleşirken, başlıca ticaret partnerleri ile imzalanan Serbest Ticaret Anlaşmaları neticesinde ticaret daha da liberal hale gelmiş ve doğrudan yabancı sermaye girişi hızla artmıştır.

Deprem Toplam Maliyeti (Milyon Dolar)

Sektör	Kamu Sektörü	Özel Sektör	Toplam
Konut	3.258	685	3.943
Eğitim	1.536	1.479	3.015
Sağlık	2.720	-	2.720
Enerji	-	1.601	1.601
Bayındırlık Hizm.	1.458	-	1.458
Tarım	9	592	601
Ulaştırma ve İletişim	-	523	523
Diğer Altyapı Hizm.	267	-	267
Belediye Hizm.	96	-	96
Diğer	1.238	5.477	6.715
Toplam Hasar	10.582	10.357	20.939
Düşük Ekonomik Büyümeden Kaynaklanan Maliyetler	-	-	7.606
Enkaz Kaldırma Maliyeti	-	-	1.117
Toplam Maliyet	-	-	29.662

Kaynak: EIU Chile Country Report, Nisan 2010.

Ekonomide Geleceğe Yönelik Beklentiler

2008 yılı sonunda ABD'de başlayan ve dünyaya yayılan küresel ekonomik krizden sağlam bankacılık sistemi ve güçlü ekonomisi sayesinde nispeten az etkilenen ve Latin Amerika bölgesinin en liberal ekonomilerinden biri olan Şili'de 27 Şubat 2010 tarihinde meydana gelen 8,8 büyüklüğündeki deprem nedeniyle ülkenin ikinci büyük şehri olan Concepcion önemli ölçüde hasar görmüş; ülkenin su, elektrik ve ulaştırma altyapısı tahribata uğramıştır. Deprem nedeniyle 29,7 Milyar Dolar (GSYİH'nin % 15'i oranında) arasında zarar olduğu, hasarın 20 Milyar Dolarının konutlarda, geri kalanının ise altyapı ve üstyapıda meydana geldiği tahmin edilmektedir. Söz konusu faaliyetlerin getireceği mali yükün, depremden zarar görmeyen ülkenin bakır üretiminden sağlanan gelirlerden oluşan rezervleri sayesinde, büyük bir sorun yaşanmadan giderileceği öngörülmektedir.

Deprem sonrası yeniden inşa çalışmaları kapsamında mali kaynakların altyapının iyileştirilmesine aktarılması ve imalat sanayi altyapısındaki önemli hasarlar nedeniyle 2010 yılının ilk çeyreğinde ekonominin küçüldüğü; ancak yılın ikinci yarısında yeniden inşa faaliyetleri ve özellikle madencilik ve enerji sektörlerine yönelik yabancı yatırımlar ile ekonominin yeniden büyüyeceği öngörülmektedir. 2010 yılında tüketici fiyat enflasyonunun % 1,6 oranında, ekonomik büyümenin ise % 5,2 düzeyinde gerçekleşmesi, ara mali ve sermaye mali ithalatının artması nedeniyle cari açık oluşması beklenmektedir. Şili pesosunun ise önümüzdeki dönemde değer kaybedeceği tahmin edilmektedir. Deprem nedeniyle şarap, meyve ve selüloz ihracatında beklenen % 13 düşüşe rağmen bu sektörlerin ve madencilik sektörünün 2010 yılında da ekonomik büyümeye katkıda bulunacağı; balıkçılık sektörünün ise ancak 2011 yılında pozitif etkisinin olacağı öngörülmektedir.

► Sektörler

Tarım ve Hayvancılık

Şili'nin toprak çeşitliliği ve bölgelere göre farklılık gösteren iklimi, ülkeye büyük bir tarımsal potansiyel kazandırmaktadır. Tarım sektörü Şili'nin GSYİH'sinin % 5,6'sını oluşturmakta ve işgücünün % 13'ünü istihdam etmektedir. 1980'li yıllardan bu yana tarımdan modernizasyon çalışmaları devam etmektedir. Son on yılda meyve ve yem bitkileri üretim alanları önemli ölçüde genişlerken; hububat, sebze ve endüstriyel bitki üretimi azalmıştır. Şili, sertifikalı tohumların önde gelen ihracatçılarından. Deprem nedeniyle başta sulama kanallarında ve meyve üretiminde olmak üzere tarım sektörü genelinde yaklaşık 601 Milyon Dolar hasar meydana geldiği tahmin edilmektedir.

Dünyanın en büyük meyve ihracatçısı olan Şili, şarap ihracatında da Fransa, İtalya, İspanya ve Avustralya'dan sonra dünya beşincisidir. Şarap ihracatına 1980'lerde başlanmış olup, 1990'lı yıllarda Şili şarapları dünyada önemli bir pazar payına ulaşmıştır. Ancak depremin mahzenlerde yol açtığı hasarlar nedeniyle şarapçılık sektörünün toplamda 250 Milyon Dolar civarında zarara uğradığı, hasar gören şarapların % 13'ünün 2009 yılı stokları olduğu ve 2010 yılında üretimin % 15 oranında azalacağı tahmin edilmektedir.

Şili, Peru'dan sonra Latin Amerika'nın ikinci en büyük balık üreticisi olup, balık çiftliklerinde üretilen somon ihracatında % 35 pay ile Norveç'ten sonra gelmektedir. Dünya talebinin her yıl yaklaşık % 10 oranında arttığı kültür balıkçılığının, Şili'nin gelecek on yılki büyümesinde aktif rol oynayacağı tahmin edilmektedir. Depremde balıkçılık sektörü de ağır hasara uğramıştır.

Kümes hayvancılığı, domuz, kuzu ve kırmızı et ihracatı son yıllarda artmıştır. Tarım Bakanlığı verilerine göre, 2010 yılında Şili'nin Wagyu bifteği ihracatının 100 Milyon Dolar'a ulaşması beklenmektedir.

Sanayi

GSYİH'nın % 34'ünü teşkil eden sanayi sektörleri içinde elektrikli olmayan makineler, cam ve cam ürünleri, plastik ürünler, kağıt ve kağıt ürünleri, demir ve çelik ürünleri imalatında artış görülmektedir. Son on yılda seramik üretimi düşüş içinde olup, tekstil ve hazır giyim, ayakkabı ve deri sektörlerinde Asya ülkelerinden gerçekleştirilen ithalat sebebiyle yoğun rekabet yaşanmaktadır.

10,5 milyon hektarlık doğal ormana sahip olan Şili'de, son yıllarda gelişen sektörlerden biri de selüloz endüstrisidir. Şili'nin selüloz üretimi yıllık 4,8 milyon ton (dünya selüloz üretiminin % 10'u) düzeyindedir. Celco, Şili'nin en büyük selüloz üretim fabrikasıdır.

1999 yılında Puanta Arenas yakınlarında açılan metanol üretim tesisi Cabo Negro, dünyanın en büyük metanol kompleksi olup, dünya üretiminin % 20'sini gerçekleştirmektedir.

Madencilik

Şili ekonomisinin temelini oluşturan madencilik sektöründe bakır üretimi en önemli yeri oluşturmaktadır. Dünya bakır rezervlerinin üçte birine sahip olan ve dünyanın en büyük bakır üreticisi olan Şili'de bakır rezervleri ülkenin kuzeyinde yer aldığından, Şubat ayında meydana gelen deprem bakır üretimi üzerinde çok büyük düşüslere yol açmamıştır. 2010 yılında Şili'nin bakır üretiminin % 7,3 artış ile yıllık 5,7 milyon tona ulaşması öngörülmektedir.

Şili'de bakırın yanı sıra altın, gümüş, manganez, çinko, kurşun, kireç taşı, sodyum nitrat, iyot, lityum, potasyum klorit, potasyum sülfat ve borik asit de üretilmektedir. Liberal yabancı yatırım mevzuatı ve mülkiyet haklarının korunması sayesinde 1990'lı yıllarda sektöre yönelik yabancı yatırımlar artmıştır.

Mevcut petrol kuyularının yetersiz hale gelmesi ve yeni rezervlerin keşfi çalışmalarının yapılamaması nedeniyle Şili'de petrol üretimi son yirmi yıldır azalma eğilimindedir. Halihazırda ülkedeki 3 rafinerinin modernizasyonuna yönelik olarak son yıllarda yaklaşık 300 Milyon Dolar değerinde yatırım yapılmıştır.

Petrol ve Doğal Gaz Verileri

Petrol	
Petrol üretimi (varil/gün)	10.850 (2009 tahmini)
Petrol tüketimi (varil/gün)	277.000 (2009 tahmini)
Petrol ihracatı (varil/gün)	49.250 (2007 tahmini)
Petrol ithalatı (varil/gün)	311.200 (2007 tahmini)
Petrol rezervi, kanıtlanmış (milyon varil)	150 (1 Ocak 2009 tahmini)
Doğal Gaz	
Doğal gaz üretimi (milyar m ³)	1,65 (2008 tahmini)
Doğal gaz tüketimi (milyar m ³)	2,34 (2008 tahmini)
Doğal gaz ihracatı (milyar m ³)	0 (2008)
Doğal gaz ithalatı (milyar m ³)	690 (2008 tahmini)
Doğal gaz rezervi, kanıtlanmış (milyar m ³)	98 (1 Ocak 2009 tahmini)

Kaynak: CIA The World Factbook.

Müteahhitlik Hizmetleri

Şili kamu kurumları her türlü mal ve hizmet alımlarını bir tür kamu ihale kurumu ya da devlet malzeme ofisi niteliğindeki Chile Compras adlı kuruluşun organizasyonu altında gerçekleştirmektedir. Chile Compras tarafından yönetilen web tabanlı sistemde her türlü mal ve hizmete yönelik tedarikçilerin ürün tip, spesifikasyon ve fiyat bilgileri yer almakta olup, kurumlar tüm alımlarını sistemde kayıtlı bu tedarikçilerden yapmak zorundadır. Sistemin iki istisnası askeri alımlar ile büyük müteahhitlik hizmetleridir.

Büyük müteahhitlik hizmetlerinin bütününe yakını İmar Bakanlığı (Ministerio de Obras Publicas) bünyesindeki İmtiyazlar İdaresi (Coordinacion de Concesiones de Obras Publicas) tarafından ve imtiyaz sözleşmeleri kapsamında yürütülmektedir.

Şili’de kamu inşaat işlerinin imtiyaz sözleşmeleri yoluyla yapılmasına 1992 yılında başlanmıştır. Sistem kamunun inşaat ihtiyaçlarının müteahhit firma tecrübelerinden yararlanılarak ve daha az bütçesel kaynak kullanılarak karşılanmasını amaçlamaktadır. Uygulama yıllar içinde öylesine gelişmiştir ki, sadece geleneksel imtiyaz sözleşmelerinden olan yollar, limanlar, havaalanları değil, okullar, hastaneler, hatta cezaevleri bile kapsama alınmıştır.

1) İmtiyaz Sözleşmeleri Modelinin İşleyişi

İmtiyazlar İdaresi yetkilileri tarafından son derece şeffaf bir şekilde işlediği tekrarlar vurgulanan sistem, esas olarak klasik “Yap-İşlet-Devret” (BOT) modeli çerçevesinde yürümekle beraber, özellikle hastane yatırımlarında “Dizayn Et-Yap-İşlet-Devret” (DBOT) adı verilen, işin dizaynının da imtiyaz sahibine bırakıldığı bir model kullanılmaktadır.

İhale edilecek projenin yatırım büyüklüğü devlet tarafından tahmin edildikten sonra iki aşamalı bir ihalenin çağrısı yapılmaktadır. İlk aşamada adaylar tarafından kullanılacak malzemeler, standartlar, inşaat süresi gibi teknik özelliklerin yer aldığı teknik teklifler iletilmekte, daha sonra teknik teklifi kabul edilen firmalar ikinci aşamaya çağrılmaktadır.

İkinci aşamada adayların ekonomik teklifleri iletilir. Ekonomik tekliflerde işin yapım maliyeti (fiyatı), ihtiyaç duyulacak devlet sübvansiyonu (proje okul, cezaevi gibi kendini finanse edemeyecek bir kamu hizmetiye), kullanıcılara uygulanacak fiyatlar (otoyol geçiş ücreti gibi), talep edilen imtiyazlı işletme süresi gibi bilgiler yer alır. Her projede, o projenin niteliğine göre bu kıstaslardan biri esas alınır (En düşük fiyat, en az devlet sübvansiyonu, en düşük kullanıcı fiyatı, en kısa işletme süresi gibi). Her durumda imtiyaz şirketi yatırımı tamamen kendi finansal imkanlarıyla tamamlar ve bir sübvansiyon ya da ödeme garantisi söz konusu ise bu ancak inşaatın tamamlanmasının ardından yapılır. Sübvansiyonlarda, ödeme işin tamamlanmasının ardından bir defada yapılabildiği gibi, işletme süresi boyunca taksitle de olabilmektedir.

2006 yılı Haziran ayı başında Şili Devlet Başkanı tarafından yayımlanan bir Karar uyarınca Şili Devleti tarafından her türlü mal ve hizmet alım bedeli 30 gün içinde ödenmektedir.

2) Şili Kamu ve Özel Finans Kesiminden Fon Temini

Yukarıda da belirtildiği gibi, Şili Devleti imtiyaz sözleşmesi projelerine fon temin etmemekte, peşin ödeme de yapmamakta, ancak işin özelliğinin devlet sübvansiyonunu gerekli kıldığı durumlarda yatırımın ardından peşin ya da taksitle sübvansiyon verebilmektedir. Diğer taraftan, Şili finans kesiminin yeterli derinliğe sahip olduğu ve özellikle son dönemdeki imtiyaz sahiplerinin finansman temininin bütünüyle iç piyasadan karşılandığı belirtilmektedir. İmtiyaz sözleşmelerinin işletme süreci içinde devrine izin veren bir mevzuatın bulunması da finansman konusunda rahatlatıcı bir unsurdur.

3) Şili’deki ihaleler (yeni imtiyaz sözleşmeleri, mevcut yatırım portföyü, planlanan yatırımlar vs.) nasıl takip edilebilir?

Mevcut ve planlanan yatırımlara ilişkin bilgiler İmtiyazlar İdaresinin web sayfasından (www.concesiones.cl) ve Şili Resmî Gazetesinden takip edilebilmektedir. Söz konusu web sayfası halihazırda İspanyolca dilinde hizmet vermekte olup, burada planlanan her yatırımın teknik detayları bulunmaktadır.

Söz konusu dokümanın 25’inci sayfasında yer alan yatırım portföyü, ihale sürecinde belli bir aşamaya gelmiş olup, artık katılımı mümkün olmayan ve toplam büyüklüğü 1,5 milyar dolar tutarında olan 10 adet projeye ilişkindir. 26’ncı sayfada 2009 yılının kalan dönemi ile 2010 yılına ilişkin, halen katılınabilecek 20 proje yer almaktadır. 3,3 milyar dolar tutarındaki bu projelerden özellikle 2010 yılına ilişkin olanların ihale sürecinin 2011 yılına da sarkabileceği yetkililerce ifade edilmektedir. 27’nci sayfada yer alan toplam 4,8 milyar dolar tutarındaki 21 proje ise henüz takvime bağlanmamıştır. 29 ila 65’inci sayfalarda takvime bağlanmış 30 adet projeye ilişkin teknik detaylar (projenin adı, tanımı, süresi, proje yöneticisi memurun adı ve irtibat bilgileri) yer almaktadır.

Şili’de imtiyaz sözleşmesiyle gerçekleştirilecek projeler sadece kamu tarafından üretilip duyurulmamakta, aynı zamanda özel sektörde de kendi tespit ettiği kamusal ihtiyaçlara ilişkin projeler üretilip bunları bir imtiyaz sözleşmesi dahilinde hayata geçirmek üzere girişim başlatabilmektedir. Nitekim, planlanan yatırımların bir kısmının kamu, bir kısmının ise özel kesim inisiyatifinde olduğu belirtilmektedir.

4) Pazara Girişte Olası Zorluklar

İmtiyaz Sözleşmelerine ilişkin mevzuat (Concessions Law, Concessions Regulation), yabancı firmalara da yerli firmalarla aynı hakları vermekte olup, bunlara yönelik özel bir kısıtlama bulunmamaktadır. İhale sürecindeki en büyük güçlük, teklif ve eklerinin İspanyolca dilinde iletilmesi zorunluluğu ve mevzuatta açıkça belirtilmemekle beraber sadece Şili Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan tercüme kabul edilmekte oluşudur. Söz konusu ekler arasında yabancı şirketlerin kendi resmî dillerinde düzenlenen kuruluş ve ortaklık kayıt ve belgelerinin de olduğu göz önüne alındığında, böyle bir sürecin vakit kaybına yol açacak nitelikte bulunduğu düşünülmektedir.

Ancak, İmtiyazlar İdaresi yetkilileri bunun çok uzun bir süreç olmadığını, hiç bir firmanın bu vakit kaybı nedeniyle ihale başvuru hakkını kaybetmediğini belirtmişlerdir. Ne var ki piyasada bunun aksi yönünde görüşler mevcuttur. Diğer taraftan, yine aynı yetkililer tarafından Türkçe’nin ülkede yaygın olarak bilinmediği gerçeği göz önüne alındığında, bir istisna tanınarak dışarıda yaptırılan onaylı tercüme de kabul edilmesinin kabul edilebileceği, esasen geçmişte böyle bir örnek uygulamanın da olduğu ifade edilmiştir.

Tercüme edilmesi gereken orijinal belgeler ile ilgili diğer bir güçlük de her ayrı ihale için tekrar aynı tercüme sürecinden geçilmesi gerekliliğidir. Ancak, bir ihalede teknik teklifi kabul edilen ve böylece

ihaleye kabul edilmiş sayılarak ekonomik teknik verim aşamasına ulaşan firmaların, benzer müteakip ihalelerde aynı tercüme edilmiş belgeleri kullanması mümkündür. Böylece, örneğin söz konusu olan bir otoyol ihalesi teknik teklifine ilişkin tercüme ise, teknik teklifi kabul edilerek ihaleye alınan firma müteakip otoyol ihalelerinde (sadece bunlarda) aynı tercüme kullanabilecektir.

5) Mahalli Müteahhit Firmalarla Ortaklık

İmtiyaz sözleşmelerine mahalli firmalarla konsorsiyum oluşturarak katılma imkanı bulunmakta olup, bunun özellikle pazarı tanıma döneminde mevcut deneyimlerden yararlanmak için uygun bir yöntem olacağı, birçok yabancı yatırımcının da bu yolu izlediği ifade edilmektedir. Nitekim geçtiğimiz günlerde Santiago'ya düzenlenen İtalyan İş Heyeti esnasında büyük bir İtalyan şirketinin de kamu ihalelerine ve imtiyaz sözleşmelerine katılmak üzere Şili pazarına gireceği, bu amaçla başlangıç aşamasında yerel ofis açmak yerine mahalli firmalarla ortaklık şeklinde bir yapılanmaya gidilmesinin planlandığı duyurulmuştur.

6) Yabancı Firmalara Yönelik Özel Teşvik Unsuru

Yabancı firmalar için kısıtlayıcı hüküm bulunmadığı gibi, herhangi bir özel avantaj da tanınmamaktadır. Ancak, 5 milyon doların üzerindeki yabancı yatırımlarda, yatırımcı ile Şili Hükümeti arasında özel bazı haklar tanıyan bir "Yabancı Yatırım Kontratı" imzalanmaktadır. Bu hakların genel olarak gelecekteki mevzuat değişikliklerine karşı korunma sağlayıcı nitelikte olduğu anlaşılmaktadır.

7) İşgücü Temini

Şili işgücü piyasası inşaat projelerinde ihtiyaç duyulacak işgücünün bütünüyle teminine müsait olmakla beraber, yurt dışından (ülkemizden) işçi getirilmesi konusunda imtiyaz sözleşmelerinin işleyişi açısından bir kısıtlama bulunmamaktadır. Halihazırdaki imtiyaz sözleşmesi sahibi yabancı yatırımlarda yönetici konumundaki personel çoğunlukla sermayedar ülke vatandaşlarından oluşmaktadır.

Diğer taraftan, Şili İş Kanunu işyerlerinde çalışan personelin en az % 85'inin Şili vatandaşı olmasını zorunlu kılmaktadır. Ancak, 25'ten az işçi çalıştıran işyerleri, istihdamı zorunlu uzman teknik personel, Şilililer ile evli yabancılar, Şilili anne ya da babanın çocukları ve 5 yıldan fazladır Şili'de ikamet eden yabancılar bu kuralın uygulanması açısından Şilili sayılmaktadır.

8) Malzeme ve Ekipman Temini

İnşaatlarda ihtiyaç duyulacak malzeme ve ekipmanın yurt dışından (ülkemizden) temini konusunda imtiyaz sözleşmelerinin işleyişi açısından bir kısıtlama bulunmamaktadır.

9) Güvenlik İhtiyacı

Şili'de görece güvenli bir ekonomik ve sosyal ortam hüküm sürmekte olup, yetkililerce kamu yatırımlarına yönelik bir saldırı veya adam kaçırmaya benzeri girişimin bugüne kadar yaşanmadığı, bu çerçevede özel güvenlik şirketleriyle ayrıca bir kontrat yapmaya gerek olmayacağı ifade edilmektedir.

İnşaat

İnşaat sektörü 1990-1997 yılları arasında hızlı bir gelişme kaydetmiş, 1997 yılında GSYİH'nın % 5,3'ü bu sektörden sağlanmıştır. 1998 yılında yaşanan ekonomik kriz sürecinde kamu harcamalarında kesintiye gidilmesi sektörde daralma yaşanmasına sebep olsa da, 2005 yılından itibaren sektör eski gücüne ve canlılığına kavuşmuştur.

Şili'de inşaat sektöründe rekabet yoğun olup, yaklaşık 400.000 kişi bu alanda istihdam edilmektedir. Modern teknolojinin kullanımı yaygındır. Konut sektörüne yönelik finansman olanakları da oldukça geniştir. 2005-2007 yıllarında yüksek talebin de etkisiyle inşaat sektöründe önemli atılımlar gerçekleştirilmiştir.

Şili'de kısa vadede depremin yarattığı etkilerin giderilmesine yönelik uygulanacak olan yeniden yapılanma programının ülkemiz müteahhitlik ve inşaat malzemeleri sektörüne önemli fırsatlar sunacağına inanılmaktadır. Nitekim ulaştırma altyapısında meydana gelen hasarın 1,2 Milyar Dolar'a yakın olduğu tahmin edilmektedir. Konutların yanı sıra hastaneler, okullar, köprüler, otoyollar ve limanlar da zarar görmüş durumdadır.

Şili'de 2010-2014 yıllarını kapsayan Yeniden Yapılandırma Planı ile ulaştırma, elektrik, su ve kanalizasyon altyapısı, hastane, kamu binaları, hapisane, telekomünikasyon alanlarında toplam 8 milyar Dolar değerinde yatırım öngörülmekte olup; 3,73 milyar Dolar değerinde muhtemel ek projeler de değerlendirme aşamasındadır. Santiago'daki Americo Vespucio çevre yolu, Valparaiso bölgesindeki Marga Marga Nehri dönüşüm projesi, Concepcion'daki Inter-Port lojistik karayolu bağlantısı, Antofagasta'daki Cerro Moreno Havaalanı'nın genişletilmesi bu projelerden bazılarıdır. ABD, Kanada, Avrupa ülkeleri, Avustralya, Hindistan ve Kolombiya, Panama ve Uruguay gibi Latin Amerika ülkeleri bu alanda yatırım yapan başlıca ülkelerdir.

Türkiye ile Şili arasında imzalanan ve 1 Mart 2011 itibarıyla yürürlüğe giren Serbest Ticaret Anlaşması kapsamında Türk menşeli inşaat malzemelerinin bazıları için gümrük vergilerinin Anlaşma yürürlüğe girdiği tarihte sıfırlanıp, diğerlerinin de 4 yıllık indirim takvimine alınması nedeniyle inşaat malzemeleri için Şili pazarında önemli fırsatlar mevcuttur.

Turizm

Çol manzaralarının ve okyanus kıyılarına kadar değişen bir doğa zenginliğine sahip olan Şili, büyük bir turizm potansiyeline sahiptir. Özellikle ülkenin güneyindeki el değmemiş bölgeler turistleri cezbetmektedir. Ulusal Turizm Kuruluşu'nun verilerine göre 2009 yılının ilk yarısında ülkeyi ziyaret eden turistlerin sayısı % 4 artarak 1,5 milyona yaklaşmıştır. Güney Amerikalı ziyaretçilerin sayısı önceki yıla kıyasla % 13 oranında artmış, bölge ülkeleri içinde özellikle Arjantin (% 25), Uruguay (% 12,2), Peru (% 7,7), Ekvator (% 3,5) ve Kolombiyalı (% 2,0) turistlerin sayısı yükselmiştir. Fransız turistlerin sayısı % 3 oranında artarken, ABD'li ve Avrupalı turistlerin sayısı sırayla % 17 ve % 10 azalmıştır. Ülkede 2010 yılı Şubat ayında meydana gelen depremden turizm sektörü de olumsuz etkilenmiş, rezervasyonların iptal edilmesi nedeniyle kısa dönemli kayıplar yaşanmıştır.

Ulaştırma ve Telekomünikasyon Altyapısı

Şili'de 2010 yılı itibarıyla 366 adet havaalanı bulunmakta olup, toplam havaalanı sayısı bakımından Şili dünyada 22. sırada yer almaktadır. Ülkenin en büyük uluslararası havaalanı, Santiago Uluslararası Havaalanı'dır ([www.aeropuertოსantiago.cl/english](http://www.aeropuertোসantiago.cl/english)). Yurt içi havayolu taşımacılığı da oldukça gelişmiş düzeyde olup, Santiago ve diğer kentler arasında seferler düzenlenmektedir. Demir yolu taşımacılığı ise daha az gelişmiş olmasına rağmen, Santiago ve Chillan arasında iyi işleyen bir merkezi demir yolu hattı bulunmaktadır. (www.efe.cl). Ülkenin başlıca limanları ise Coronel, Huasco, Lirquen, Puerto Ventanas, San Antonio, San Vicente, Valparaiso limanlarıdır. Şili'de yurt içi yük taşımacılığının % 90'ı deniz yolu ile gerçekleştirilmektedir. Şili Yabancı Yatırım Komitesi'nin web sitesinde ülkenin ulaştırma altyapısına ilişkin detaylı bilgiler mevcuttur.

http://www.foreigninvestment.cl/english/clima/conectividad_globalmente_puertos.asp

Ülkedeki sabit hat abonelerinin sayısı 2008 yılı itibarıyla 3,5 milyon, mobil telefon kullanıcılarının sayısı ise 14,8 milyon civarındadır. Şili'de internet kullanım oranı yüksek olup, internet kullanıcılarının sayısı 5,5 milyon, internet abonelerinin sayısı ise 2009 yılı itibarıyla 1,1 milyondur.

Enerji

2004 yılında Arjantin'in Şili'ye doğal gaz ihracatını kısıtlaması sonucunda enerji politikalarını gözden geçiren Şili'de özellikle madencilik ve imalat sektörlerinde artan elektrik kullanımı, daha fazla sayıda enerji üretim tesisi kurulmasını gerektirmektedir. Özel sektör tarafından işletilen elektrik üretimi ve dağıtımının düzenleme, planlama ve gözetimi devlet tarafından yapılmaktadır. Şili'nin orta ve güney bölgelerinde bulunan oldukça su kaynakları, hidroelektrik projeleri için büyük potansiyel barındırmaktadır. Jeotermal, rüzgar ve güneş enerjilerinde de Şili büyük fırsatlar sunmaktadır. Jeotermal enerji kaynakları, And Dağları'nda 4.000 metre yükseklikte bulunmaktadır.

Elektrik Kullanım İstatistikleri (Milyar kws)

Elektrik üretimi	60,6 (2007 tahmini)
Elektrik tüketimi	57,3 (2007 tahmini)
Elektrik ihracatı	0 (2008 tahmini)
Elektrik ithalatı	1,6 (2007 tahmini)

Kaynak: CIA The World Factbook.

Bankacılık

Bankacılık sektöründe, 13'ü yerli, 12'si yabancı olmak üzere toplam 25 banka faaliyette bulunmakta olup, yerli bankalar toplam banka varlıklarının % 60'ını oluşturmaktadır. Şili, Latin Amerika ülkeleri içerisinde en gelişmiş bankacılık sistemine sahiptir. Ülkenin en büyük bankaları Banco Santander, Banco de Chile, Banco Estado, Banco de Credito e Inversiones ve BBVA-Chile'dir. 1925 yılında kurulan Şili Merkez Bankası (Banco Central de Chile, www.bcentral.cl) özerkliğe sahiptir. Santiago Menkul Kıymetler Borsası'nın (Bolsa de Comercio Santiago, www.bolsadesantiago.com) temelleri ise 1840 yılına dayanmaktadır.

Doğrudan Yabancı Yatırımlar

Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü

2008 yılında Şili'ye Doğrudan Yabancı Yatırım girişi % 64 artışla 12,2 Milyar Dolar'a ulaşmıştır. Bunun 5,2 Milyar Dolar'ı 600 Sayılı Yabancı Yatırım Yasası (DL600) çerçevesinde; 6,9 Milyar Dolar'ı ise Merkez Bankası'nın Döviz Kuruna İlişkin Düzenlemeleri (BölümXIV ve BölümXIX) kapsamında ülkeye girmiştir. Söz konusu düzenlemeler ile ilgili detaylı bilgi, http://www.foreigninvestment.cl/english/clima/inversion_mecanismos.asp ve http://www.foreigninvestment.cl/english/regulaciones/estatutos_antecedentes.asp adreslerinde mevcuttur.

2009 yılında ise küresel krize rağmen ülkeye 11,2 Milyar Dolar değerinde DYY girmiş; bunun 6,1 Milyar Dolar'ı Merkez Bankası-BölümXIV, 5,1 Milyar Dolar'ı ise DL600 kapsamında gerçekleşmiştir. Hizmetler sektörü DL600 kapsamındaki DYY'nin % 60,5'ini oluştururken; madencilik sektörünün payı % 19,9; imalat sanayinin payı % 9; elektrik doğal gaz ve su sektörünün payı ise % 6 olarak kavdedilmiştir.

Hizmetler sektörü kapsamındaki yatırımların önemli bir kısmı, D&S süpermarket zincirinin Amerikan perakende zinciri Walmart ile birleşmesinden kaynaklanmıştır. Diğer önemli projeler ise Esperanza madeni arama çalışmalarının Los Pelambres ve Japon Marubeni tarafından ortaklaşa yürütülmesi, ve Norveç kökenli DnB Bankası tarafından balıkçılık, gemi inşa ve yenilenebilir enerji projelerine verilen kredilerle gerçekleştirilen yatırımlardır.

1974–2009 yılları arasında DL600 kapsamındaki yatırımların % 26,4'ü ABD, % 19,3'ü İspanya, % 17,4'ü Kanada, % 8,7'si Birleşik Krallık, % 4,7'si Avustralya ve % 3,7'si Japonya kaynaklıdır. Bu süreçte AB ülkelerinin payı % 37,8, OECD ülkelerinin payı % 94,5 olarak gerçekleşmiştir.

1974–2009 yılları arasında DL600 kapsamındaki toplam 48 Milyar Dolar değerindeki net kümülatif doğrudan yabancı yatırımların % 26,7'si hizmetler, % 25,7'si madencilik, % 20,7'si elektrik doğal gaz ve su, % 11,9'u ulaştırma ve iletişim hizmetleri, % 10,9'u ise imalat sanayi sektörlerinden oluşmaktadır. Hizmetler sektörü içinde ise perakendecilik (% 32,7), bankacılık (% 17), yatırım şirketleri (% 16,2) ve sigortacılık (% 13,8) sektörleri öne çıkmıştır. ABD (% 26,7), İspanya (% 20), Kanada (% 16,5) ve Birleşik Krallık (% 6,2) net kümülatif doğrudan yabancı yatırımlar açısından da öne çıkan ülkeler olmuştur. Aynı dönemde yatırımların % 43,2'si Şili'nin birden fazla bölgesine, % 23,3'ü Santiago, % 12,4'ü Antofagasta, % 6,5'i Atacama ve % 3,2'si Arica ve Parinacota bölgelerine yönelmiştir.

Ülkedeki Serbest Bölgeler (Özel Ekonomik Bölgeler)

Şili'de biri kuzey limanındaki Iquique (Bölge I) ve diğeri bir güney şehri olan Punta Arenas (Bölge XII) olmak üzere iki adet serbest bölge bulunmaktadır. Bu bölgelerde kurulu olan şirketler kurumlar vergisinden, KDV ve gümrük vergisinden muaf tutulmaktadır. Reeksport edilecek mallar vergiden muaf olmakla beraber, Şili piyasasında satılacak ürünler % 19 oranında KDV'ye ve bölgeden çıkarılarken gümrük vergisine tabidir (yakın bölgelere yapılacak satışlar üzerinden CIF değerinin % 0,8'i oranında daha düşük vergi alınmaktadır). Aynı istisnai hükümler Chacalluta ve Las Americas Sanayi Parkı'nda (Ekim 2007'de oluşturulan Arica ve Parinacota XV Bölgesi içerisinde) faaliyet gösteren şirketlere de uygulanmaktadır. Madencilik, balıkçılık ve finansal hizmetler gibi sektörlerde serbest bölge ayrıcalıkları uygulanmamaktadır. Serbest bölgelerde kurulu yönetim şirketleri gümrük tarifesi, KDV ve diğer ithalat vergileri, Gelir Vergisi Kanunu'ndan gösterilen ilk kategori gelir vergisinden ve serbest bölgedeki faaliyetlerinde kullandıkları mal ve hizmetler üzerinden alınan KDV'den muaftırlar.

Ülkede İş Kurma Mevzuatı

Şili'de şirket kurma ile ilgili işlemler maliyetli olmayıp, yaklaşık 1 ay sürmektedir. Doğrudan maliyet kalemleri avukatlık ücreti için yaklaşık 1500 Dolar ve noter ücreti, ticaret sicil kaydı ve resmi gazetede yayınlama gibi masraflar için de yaklaşık 450 Dolar'dır. Şili'de şirket kurulması için yerel ortaklık şartı bulunmamaktadır.

Şili'de şirket kurmanın ilk adımı, Şili Konsolosluğu'na Şili'de yatırım yapma niyetine ilişkin bir bildirimde bulunmaktır. Bu formda işin niteliği ve yatırım yapılacak sermaye miktarına ilişkin bilgiler bulunmalı, ayrıca Devamlı İkametgah için vize başvurusu yapılmalıdır. Bu vize ile şirketin Şili'de yerleşik olma statüsü resmileşmekte ve ülkede ticari faaliyetlerde bulunulabileceği belirtilmektedir. Şili kanunlarına göre ülkede değişik türlerde şirket kurulması mümkün olup, her bir şirket türü farklı hukuki uygulamalara ve vergiye tabidir. Bu şirket türleri; anonim şirket (sociedad anónima), kolektif şirket (sociedad colectiva), limited şirket (sociedad de responsabilidad limitada), komandit şirket (sociedad en comandita) ve kooperatiflerdir.

Şili'de ortak girişim (joint venture) ve lisans anlaşmaları yapmak için ise; ülkedeki hukuki işlemleri ve vergi yükümlülüklerini takip edecek, kanunlara uygun şekilde kurulmuş olan yerel bir ortak ile çalışmak gerekmektedir. İdari ve ticari konularda ve kar dağıtımını gibi husular, ortaklar arasında yapılacak sözleşmeler ile belirlenecektir.

Şili'de son on yılda gerçekleşen grevlerin sayısı az olup, genellikle madencilik, sağlık, eğitim, ulaşım ve kamu hizmetleri alanlarında greve gidilmektedir. Sendika üyeliğinde gönüllülük esas olup, işgücünün yaklaşık % 13'ü sendikalıdır. İşletmelerde birden fazla sendika bulunmaktadır ve yönetim sendikalarının herhangi biri ile toplu anlaşma için pazarlık yapabilmekte veya işçi grupları ile doğrudan görüşebilmektedir. Sendikalar konfederasyonlar veya ulusal düzeyde işçi merkezleri oluşturabilmekte ve uluslararası işçi federasyonlarına üye olabilmektedirler. Anlaşmalar genelde firma düzeyinde müzakere edilmekte ancak birden fazla firmayı kapsayacak şekilde de pazarlık yapılabilmektedir. Asgari ücret, çalışma saatleri, fazla mesai, ücretli yıllık izinler ve tatiller kanunla belirlenmektedir. 1 Ocak 2005 tarihinde haftalık maksimum çalışma saati, ücrette bir kayıp olmaksızın 48 saatten 45 saate indirilmiştir.

2007 yılında yürürlüğe giren Yeni Taşeronluk (dışarıdan kaynak kullanımı) Kanunu, Şili makamlarının ve şirketlerin farklı yorumları nedeni ile belirsizliğe yol açmış, özellikle madencilik ve ormancılık sektörlerinde daha iyi çalışma koşulları isteyen işçilerin protestolarına yol açmıştır. Kanun, dışarıdan kaynak kullanımı için aktivite şeklinde tanımlanmaktadır; taşeronluk hizmeti alımı ve dışarıdan işçi kullanımı. Taşeronluk, bir firmanın belirli bir işlemi kalıcı olarak dışardan başka bir firmadan o işlemle ilgili tüm sorumluluğun taşeronu devredilerek ve taşeronun işgücü ile karşılması durumudur. Fakat Kanun, firmaların ana ekonomik aktivitelerinin dışarıdan sağlanmasına izin vermemekte; dışarıdan "geçici" işçi kullanımını 90 gün (bazı durumlarda 180 gün) ile sınırlandırmaktadır. Kanun, "geçici" işçilerin sayısına da sınırlamalar getirmektedir.

Şili'de firmaların % 50'sinden fazlası üretimlerini taşeronlara yaptırmakta, % 20,7'si ise ana ekonomik aktivitelerini alt yüklenicilere vermektedir. OECD'nin 2009 yılı verilerine göre. Şili'de voksulluğun ve

gelir adaletsizliğinin önüne geçilebilmesi için istihdama ve aktif sosyal politikalara daha fazla yatırım yapması gerekmektedir.

Yatırımlara Sağlanan Teşvikler

Şili Ekonomik Gelişme Ajansı (CORFO), belirli sektörlerde Santiago dışındaki eyaletlerde doğrudan yabancı yatırımları teşvik etmek amacıyla Şili Yatırım Planı'nı uygulamaktadır. Özellikle biyoteknoloji, Ar-Ge, elektronik ve mühendislik alanlarında, madenlerin katma değer artışı sağlanarak ihracatının artırılması için çeşitli teşvikler sunulmaktadır. Plan kapsamında yenilenebilir enerji projelerindeki yatırımlar da teşvik edilmektedir. CORFO, yenilenebilir geleneksel olmayan enerji projelerinin yatırım öncesi fizibilite çalışmalarına eş finansman programları sağlamaktadır.

2001 tarihli Arica Kanunu, Bölge XV içinde yer alan Arica ve Parinacota eyaletlerinde firmalara vergi indirimleri sağlamaktadır. Arica'da, yaklaşık 145.000 Dolar tutarındaki yatırım projelerinde taşınmaz bedelinin % 30'luk kısmı kadar vergi kredisi sağlanmaktadır (turizm projeleri için bu oran % 40'tır). Parinacota'da ise, yaklaşık 72.500 Dolar tutarındaki yatırım projelerinde taşınmaz bedelinin % 40'lık kısmı kadar vergi kredisi sağlanmaktadır. Bu teşvikler 31 Aralık 2011 tarihine kadar uygulanacak olup, 2034'e kadar geri ödenebilecektir.

1999 tarihli Austral Planı çerçevesinde ise Bölge XI (Aysen) ve Bölge XII (Magallanes), ve Bölge X'daki (Los Lagos) Palena eyaleti için vergi kredileri sağlanmaktadır. Ulaşım, enerji, turizm, üretim, tarım, su ürünleri yetiştiriciliği ve Ar-Ge sektörlerindeki yaklaşık 145.000 Dolar tutarındaki yatırım projelerinde taşınmaz bedelinin % 32'si değerinde vergi kredisinden faydalanılabilmektedir. Krediler 2011 sonuna kadar verilecek olup, 2030'a kadar geri ödenebilmektedir. Bölge XII'de (Magallanes) yer alan Tierra del Fuego eyaletinde sağlanan yatırım teşviklerinden ise, en az % 25 oranında yerel işçi ve girdi kullanan madencilik, imalat, ulaşım, balıkçılık ve turizm şirketleri faydalanabilmektedir. "Şili Rekabet Planı" çerçevesinde sağlanan yatırım teşvikleri ise, halka arz edilen hisse senetleri, bonolar, yatırım fonu ve emeklilik fonu gelirlerinde kurumlar vergisi muafiyetleri içermektedir.

Şili Gelir İdaresi (SII) verilerine göre, 2008 yılında yatırımlar için Arica Kanunu kapsamında sağlanan vergi kredilerinin toplam tutarı 24 Milyon Dolar, Austral Planı kapsamında sağlanan vergi kredilerinin toplam tutarı ise 126 Milyon Dolar olmuştur.

Ülkedeki İhaleler

İhale başvuruları yazılı şekilde ve İspanyolca dilinde yapılmalıdır. Kazanan teklifler kazananın ismi ve kontrat bedelini içerir şekilde yayınlanmaktadır. İhaleler, ihaleden en az 30 gün önce duyurulmaktadır.

Şeffaflığı arttırmak, ihale sürecini güçlendirmek ve ihale masraflarını azaltmak amacı ile Mart 2000'de kurulan Şili Devleti ihale web sitesinden (www.chilecompra.cl) kamu ihalelerinin takibi mümkündür. Bu sitede askeri alımlar da dahil olmak üzere tüm ihaleler yayınlanmaktadır.

Kamu ihalelerine teklif verecek olan yerel ve yabancı şirketlerin Şili Kamu İhale Kurumu'na (Dirección de Aprobación del Estado) kayıt yaptırmaları ve teklif bedelinin % 10'u tutarında bir meblağı teknik şartname ve teslim tarihlerine uyum sağlamak amacıyla yatırımları gerekmektedir. Kamu ihalelerine katılmak isteyen firmaların Şili'deki ihale süreçlerine hakim ve bağlantıları güçlü bir yerel temsilci ile çalışmalarını tavsiye edilmektedir.

Şirket Birleşmeleri ve Marka Satınalmaları

Şili Devleti tarafından yerli firmaların yurt dışındaki satın alma ve birleşme operasyonlarına sağlanan bir devlet desteği bulunmamaktadır. Diğer taraftan, Ernst&Young tarafından Mergermarket Verlaine sayanılarak yapılan bir çalışmaya göre, yabancı firmaların Şili'de gerçekleştirdiği satın alma ve birleşme operasyonlarının büyüklüğü 2008 yılında 8,33 milyar Dolar, 2009 yılında ise 6,99 milyar Dolar tutarındadır. Yine bu çalışmada değer olarak satın alma ve birleşme işlemlerinin yarısından fazlasının perakende sektöründe olduğu; altyapı, inşaat, enerji ve madencilik sektörlerinin ise bu alanda öne çıkan diğer sektörler olduğu belirtilmektedir.

► Dış Ticaret

Genel Durum

Dış ticaretinde yıllardır fazla veren Şili'nin dış ticaret hacmi 2009 yılındaki %25,2 düşüşe rağmen 2010 yılında yaklaşık 120 milyar Dolar'a ulaşmıştır. Ülkenin ihracatında da benzer şekilde 2009 yılında yaşanan %22,2 gerilemeye rağmen 2010 yılında yeniden artış (%25,5) sağlanmıştır.

Ülkenin Dış Ticareti

Şili'nin Dış Ticareti (milyon Dolar)

Yıl	İhracat	İthalat	Denge	Hacim

Yıl	2011	2010	2009	2008
2002	17.423	15.383	2.040	32.806
2003	20.077	17.376	2.701	37.453
2004	30.895	22.401	8.494	53.296
2005	38.596	29.857	8.738	68.453
2006	55.881	34.726	21.155	90.607
2007	65.739	42.732	23.007	108.471
2008	69.085	58.173	10.912	127.258
2009	53.732	42.427	11.305	96.159
2010	67.425	52.560	14.865	119.985

Kaynak: ITC Trademap.

İhracatında Başlıca Ürünler

1960'lı yıllara kıyasla Şili'nin ihracatında sanayi ürünlerinin payının giderek arttığı, madencilik ürünlerinin payının ise giderek azaldığı, tarım ürünleri ihracatının ise önemli bir değişiklik göstermediği görülmektedir. Ülkenin 2010 yılı ihracatının %34,6'sı arıtılmış bakır ve işlenmemiş bakır alaşımlarından oluşmaktadır. Rafine edilmemiş bakır (%18), metal cevherleri (bakır, molibden, demir), sodalı ve sülfatlı odun hamuru, kıymetli taş ve metal mamulleri (altın, gümüş), inorganik kimyasallar (iyot, potasyum nitrat, lityum karbonatlar, molibden ve lityum oksitleri, bor oksitleri, iyodürler ve diğer klorürler, molibdatlar ve oksimetallik/peroksimetalik asitlerin tuzları, bakır sülfat) ise Şili'nin ihraç ettiği diğer başlıca ürünlerdir. Tarım ve gıda ürünlerinin Şili'nin ihracatındaki payı %16,6 olup, gıda ihracatının üçte ikisini yaş meyve ve sebze, deniz ürünleri ile alkollü ve alkolsüz içecekler oluşturmaktadır.

Şili'nin İhracatında Başlıca Ürünler (1000 Dolar)

GTİP	Ürün Adı	2009	2010
	Tüm Ürünler	53.731.728	67.425.224
7403	Arıtılmış Bakır, İşlenmemiş Bakır Alaşımları	16.762.669	23.322.508
2603	Bakır Cevherleri ve Konsantreleri	9.083.618	12.375.228
7402	Rafine Edilmemiş Bakır; Elektrolitik Rafine İçin Bakır Anotları	1.607.729	2.393.085
4703	Sodali ve Sülfatlı Odun Hamuru	1.978.388	2.392.669
2204	Taze Üzüm Şarabı (Kuvvetlendirilmiş Şaraplar Dahil) Üzüm Şırası	1.381.432	1.547.559
2613	Molibden Cevherleri ve Konsantreleri	1.134.753	1.231.763
2601	Demir Cevherleri ve Konsantreleri	555.023	1.097.410
0806	Üzümler (Taze/Kurutulmuş)	1.273.238	1.086.579
0303	Balıklar (Dondurulmuş)	1.041.874	1.023.260
7108	Altın (Ham, Yarı İşlenmiş, Pudra Halinde)	879.960	1.019.870
0304	Balık Filetoları ve Diğer Balık Etleri (Taze/Soğutulmuş/Dondurulmuş)	1.151.302	1.006.982
7404	Bakır Hurda ve Döküntüleri	357.918	881.941
0808	Elma, Armut ve Ayva (Taze)	613.132	643.609
4407	Uzunlamasına Kesilmiş, Biçilmiş Ağaç; Kalın >=6 mm	428.677	548.604
2301	Et, Sakatat, Deniz Hayvanı vs. (Yemeye Uygun Olmayan) Unu, Pelleti, Kıkırdakları	615.701	538.523
7408	Bakır Teller	282.388	462.425
2801	Flor, Klor, Brom ve İyot	362.436	404.917
0810	Diğer Meyveler (Taze)	349.454	387.466
7106	Gümüş (Ham/Yarı İşlenmiş, Pudra Halinde)	313.461	367.858
3104	Potaşlı Mineral/Kimyasal Gübreler	306.760	355.099
4401	Yakmaya Mahsus Ağaçlar; Yonga, Talaş, Döküntü, Kırıntı vb	275.125	334.372
4412	Kontrplaklar, Kaplama Panolar, Benzeri Kaplama Ağaçlar	288.601	332.665

0209	Dondurucu	370.297	322.977
0809	Kayısı, Kiraz, Şeftali, Erik ve Cakal Eriği (Taze)	366.875	313.933
7202	Ferro Alyajlar	195.797	300.611
4810	Bir/İki Yüzü Kaolin, İnorganik Madde Sıvanmış Kağıtlar	255.558	300.485
2834	Nitritler; Nitratlar	184.312	286.905
4411	Lif Levha, Orta Yoğunlukta	240.316	276.089
2106	Tarifenin Başka Yerinde Yer Almayan Gıda Müstahzarları	254.464	271.382
0302	Balık (Taze/Soğutulmuş)	198.159	268.600
2710	Petrol Yağları ve Bitümenli Minerallerden Elde Edilen Yağlar	382.361	251.693
0811	Meyveler ve Sert Çekirdekli Meyveler (Dondurulmuş)	215.259	228.405
2905	Asiklik Alkoller vb. Halojenlenmiş, Sülfolanmış, Nitrolanmış/Nitrozalanmış Türevleri	164.986	212.254
1605	Hazırlanmış/Konserve Edilmiş Kabuklu Hayvanlar, Yumuşakçalar	186.104	211.950
0207	Kümes Hayvanlarının Etleri ve Yenilen Sakatları	201.116	208.361
0802	Diğer Kabuklu Meyveler (Taze/Kurutulmuş) (Kabuğu Çıkarılmış/Soyulmuş)	130.496	206.228
2620	Metalleri/Metal Bileşiklerini İçeren Küller ve Kalıntılar	124.482	191.194
4409	Kenarına, Yüzüne Şekil Verilmiş Ağaçlar	140.502	179.075
2836	Karbonat; Peroksikarbonat; Amonyum Karbomat İçeren Ticari Amonyum Karbonat	115.751	175.096
2825	Hidrazin ve Hidroksilamin, Metal Oksit, Hidroksit ve Peroksitleri	87.735	174.322

Kaynak: ITC Trademap.

İthalatında Başlıca Ürünler

Şili'nin 2010 yılı ithalatının %22'sini mineral yakıtlar ve yağlar oluştururken, elektrikli ve elektriksiz makineler, motorlu kara taşıtları, plastik ve plastikten eşya, demir-çelik ve demir-çelikten eşya Şili'nin ithal ettiği diğer başlıca ürün gruplarıdır. İşlenmiş petrol ürünleri (%8,7), ham petrol (%8,3), otomobil ve steysin vagonlar (%5,2), eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar (%3,9), petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar (%3,3), telli telefon için elektrikli cihazlar (%2,8) ülkenin ithalatında öne çıkmaktadır.

NOT: Tabloda ürün adı tıklanarak, Meksika'nın her bir ürünü ithal ettiği ülkeler görüntülenebilmektedir.

Şili'nin İthalatında Başlıca Ürünler (1000 Dolar)

GTİP	Ürün Adı	2009	2010
	Tüm Ürünler	42.427.400	52.559.700
2710	Petrol Yağları ve Bitümenli Minerallerden Elde Edilen Yağlar	3.221.592	4.555.528
2709	Ham Petrol	3.975.699	4.340.242
8703	Otomobil, Steysin Vagonlar	1.193.647	2.727.403
8704	Eşya Taşımaya Mahsus Motorlu Taşıtlar	912.307	2.067.953
2711	Petrol Gazları ve Diğer Gazlı Hidrokarbonlar	1.078.992	1.719.188
8517	Telli Telefon İçin Elektrikli Cihazlar	1.024.514	1.460.246
8471	Otomatik Bilgi İşlem Makineleri, Üniteleri	694.906	942.988
8429	Dozerler, Greyder, Skreyper, Ekskavatör, Küreyici, Yükleyici vb.	391.093	863.460
8528	Televizyon Alıcıları, Video Monitörleri ve Projektörler	357.131	740.891
0201	Sığır Eti (Taze/Soğutulmuş)	437.787	676.796
2701	Taşkömürü; Taşkömüründen Elde Edilen Briketler, Topak vb. Katı Yakıtlar	646.805	664.428
3004	Tedavide/Korunmada Kullanılmak Üzere Hazırlanan İlaçlar (Dozlandırılmış)	475.298	496.995
4011	Kauçuktan Yeni Dış Lastikler	358.166	478.360
3901	Etilen Polimerleri (İlk Şekillerde)	290.269	450.157
8702	Toplu Halde Yolcu Taşımaya Mahsus Motorlu Taşıtlar	251.084	447.804

2613	Molibden Cevherleri ve Konsantreleri	377.167	404.520
2603	Bakır Cevherleri ve Konsantreleri	98.911	399.360
8708	Kara Taşıtları İçin Aksam, Parçaları	296.624	391.586
8701	Traktörler	145.111	385.441
7208	Demir/Çelik Sıcak Hadde Yassı Mamulleri-Genişlik 600 mm'den Fazla	145.313	351.346
8431	Ağır İş Makine ve Cihazlarının Aksamı, Parçaları	269.484	346.445
7210	Demir/Çelik Yassı Mamul, Kaplı, Sıvanmış (600 mm'den Geniş)	109.068	330.456
2309	Hayvan Gıdası Olarak Kullanılan Müstahzarlar	240.461	317.117
8443	Matbaacılığa Mahsus Baskı Makineleri, Yardımcı Makineler	270.029	314.111
8481	Muslukçu, Borucu Eşyası-Basınç Düşürücü, Termostatik Valf Dahil	231.696	285.662
1517	Margarin	225.058	279.215
6403	Ayakkabı; Yüzü Deri, Tabanı Kauçuk, Plastik, Tabii, Suni vb Kösele	184.267	274.017
8901	Yolcu Gemileri, Gezinti Gemileri, Feribotlar, Yük Gemileri, Mavnalar	13.587	273.516
8413	Sıvılar İçin Pompalar, Sıvı Elevatörleri	256.363	270.171
1701	Kamış/Pancar Şekeri ve Kimyaca Saf Sakkaroz (Katı Halde)	259.361	258.073
8483	Transmisyon Milleri, Kranklar, Yatak Kovanları, Dişliler, Çarklar	213.604	255.178
8421	Santrifüjle Çalışan Kurutma, Filtre, Arıtma Cihazları	304.357	245.045
8474	Toprak, Taş, Metal Cevheri vb. Ayıklama, Eleme vb. İçin Makineler	258.702	227.047
3808	Haşarat Öldürücü, Dezenfekte Edici, Zararlıları Yok Edici	212.928	225.555
6402	Ayakkabı; Dış Tabanı, Yüzü Kauçuk ve Plastik Diğer	164.062	222.783
9018	Tıp, Cerrahi, Dişçilik, Veterinerlik Alet ve Cihazları	184.808	222.208
8544	İzole Edilmiş Tel, Kablo; Diğer İzole Edilmiş Elektrik İletkenleri; Fiber Optik Kablolar	178.297	220.228
7228	Alaşımlı Çelikten Çubuk, Profil, İçi Boş Sondaj Çubukları	48.288	215.444
6109	Tişört, Fanila, Diğer İç Giyim Eşyası (Örme)	143.821	205.871
8504	Elektrik Transformatörleri, Statik Konvertisörler, Endüktörler	241.454	205.546

Kaynak: ITC Trademap.

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticareti

2009 yılı itibarıyla ihracatının %37'sini Asya Pasifik, %20'sini Avrupa, %16'sını Latin Amerika ülkelerine, %14'ünü Kuzey Amerika ülkelerine gerçekleştiren Şili'nin 2010 yılı ihracatında %24,4 payla ilk sırada Çin yer almaktadır. Japonya (%10,5), ABD (%9,7), Brezilya (%6,2) ve Güney Kore (%5,8) ise ülkenin diğer önemli ihrac pazarlarını oluşturmaktadır. Türkiye, % 0,4 payla Şili'nin 2010 yılı ihracatında 29. sırada yer almıştır.

Şili'nin İhracatında Başlıca Ülkeler (1000 Dolar)

Ülke	2008	2009	2010
Tüm Ülkeler	66.461.984	53.731.728	67.425.224
Çin	9.275.124	12.486.174	16.457.182
Japonya	6.396.624	4.942.209	7.111.084
ABD	7.947.458	6.058.918	6.573.028
Brezilya	3.848.797	2.725.202	4.156.849
Güney Kore	3.608.010	3.137.551	3.938.419
Hollanda	4.122.020	2.048.456	2.427.093
İtalya	3.291.754	1.393.830	2.404.667
Tayvan	1.878.796	1.411.375	2.021.993
Meksika	2.210.492	1.457.709	1.863.206
Belçika	781.283	854.136	1.653.172
Hindistan	1.377.329	1.101.614	1.581.959

Peru	1.296.936	1.066.413	1.428.230
Kanada	1.386.764	1.192.269	1.396.730
İspanya	1.737.323	1.074.324	1.343.225
Fransa	2.197.486	1.240.122	1.193.720
Arjantin	982.868	719.750	1.103.825
Almanya	1.669.639	1.128.691	849.480
Avustralya	492.110	430.678	775.827
Kolombiya	704.713	547.427	755.497
Birleşik Krallık	699.394	612.564	608.248

Kaynak: ITC Trademap.

2009 yılı itibarıyla ithalatının %30'unu Latin Amerika ülkelerinden, %19'unu Kuzey Amerika ülkelerinden gerçekleştiren Şili'nin ithalatında Asya Pasifik (%18) ve Avrupa (%16,4) ülkeleri de önemli pay sahibidir. 2010 yılında ise ülke ithalatının %17,6'sı ABD'den gerçekleştirilmiş; aynı yıl Çin %15,7 pay ile ABD'den sonra ikinci sırada yer almıştır. Arjantin (%8,9), Brezilya (%8,8), Güney Kore (%6,4), Japonya (%5,5) ve Meksika (%3,9) ise Şili'nin diğer başlıca tedarikçileri olmuştur. Türkiye, Şili'nin 2010 yılı ithalatında %0,2 payla 39. sırada yer almıştır.

Şili'nin İthalatında Başlıca Ülkeler (1000 Dolar)

Ülke	2008	2009	2010
Tüm Ülkeler	61.910.572	42.427.400	52.559.700
ABD	10.831.621	7.116.403	9.271.072
Çin	6.648.902	4.997.262	8.274.080
Arjantin	5.051.604	4.604.675	4.657.999
Brezilya	5.265.443	2.846.856	4.626.784
Güney Kore	3.132.390	2.143.789	3.368.776
Japonya	2.615.422	1.315.901	2.905.244
Meksika	1.747.592	1.181.453	2.035.609
Almanya	1.882.388	1.513.379	1.953.582
Kolombiya	2.127.816	1.363.191	1.531.529
Peru	1.843.472	689.629	1.329.475
Birleşik Krallık	475.787	1.028.432	963.335
İspanya	923.894	996.856	935.038
İtalya	820.122	747.504	921.092
Fransa	927.037	641.811	806.365
Ekvator	1.596.537	937.328	796.554
Kanada	951.460	718.452	703.759
Paraguay	371.675	420.163	612.752
Tayland	385.714	191.656	565.139
İsveç	484.045	357.560	451.575
Gine	0	6	429.049

Kaynak: ITC Trademap.

► Dış Ticaret Politikası ve Vergiler

Dış Ticaret Politikası

1 Ocak 1995 tarihinde Dünya Ticaret Örgütü'ne üye olan Şili, Latin Amerika Birliği'ne (The Latin American Integration Association, The Asociación Latinoamericana de Integración, ALADI) üye olup, MERCOSUR'un da ortak üyesi konumundadır. UNASUR'un kurucu üyesi olan Şili, Ocak 2010'da

Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü'ne (OECD) üye olmuştur. Şili'nin Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği'ne (APEC) de üyeliği mevcuttur.

1989 yılından bu yana yürüttüğü liberal politikalar sayesinde ticaret ortaklarının hemen hemen tamamıyla Serbest Ticaret Anlaşması imzalayan ve ticaretinin % 90'lık kısmını STA kapsamında gerçekleştiren Şili ile Türkiye arasında 2008 yılında başlayan STA müzakereleri tamamlanmış ve söz konusu Anlaşma 14 Temmuz 2009 tarihinde imzalanmıştır. Anlaşma'nın yürürlüğe girmesini teminen iç onay süreci halihazırda iki ülkede de devam etmektedir.

Şili, Avustralya (30 Temmuz 2008), Kanada (5 Aralık 1996), Çin (18 Kasım 2005), Kolombiya (27 Kasım 2006), Orta Amerika ülkelerinden Kosta Rika, El Salvador, Guatemala, Nikaragua ve Honduras (18 Ekim 1999), EFTA (26 Haziran 2003), Japonya (27 Mart 2007), MERCOSUR (25 Haziran 1996), Meksika (17 Nisan 1998), Panama (27 Haziran 2006), Peru (22 Ağustos 2006), Güney Kore (15 Şubat 2003), ABD (6 Haziran 2003), Avrupa Birliği (18 Kasım 2002), Brunei, Yeni Zelanda ve Singapur (18 Temmuz 2005) ile Serbest Ticaret Anlaşmaları imzalamıştır. Malezya ve Vietnam ile STA müzakereleri devam etmekte olup İsrail ve Endonezya ile STA için fizibilite çalışmaları, Rusya ile de ön görüşmeler yapılmaktadır. Tayland ve Türkiye ile imzalanan STA'lar parlamentolarda onay aşamasındadır. Şili'nin Bolivya (6 Nisan 1993), Küba (20 Aralık 1999), Ekvator (10 Mart 2008), Hindistan (8 Mart 2006) ve Venezüella (2 Nisan 1993) ile de Tercihli Ticaret Anlaşmaları mevcuttur. Şili'nin imzaladığı ticaret anlaşmaları ile ilgili detaylı bilgi, www.direcon.cl adresinde mevcuttur.

İthalat Rejimi

Şili, ürün sınıflandırmasını Harmonize Sistem kullanılmaktadır. Ticari fatura, menşe şahadetnamesi, konşimento, navlun sigortası ve paketleme listesidir. Tarım ürünlerinin çoğunun ve bazı sanayi ürünlerinin ithalatında sağlık sertifikası ve bitki sağlığı sertifikası gibi belgeler, özel izinler ve onaylar gerekebilir. Ürünün niteliğine göre söz konusu belgeler Ulusal Sağlık Birimi'nden (Servicio Nacional de Salud, SNS), Tarım Ürünleri ve Canlı Hayvan Birimi'nden (Servicio Agrícola y Ganadero, SAG, www.sag.cl) veya Ulusal Balıkçılık Birimi'nden (Servicio Nacional de Pesca, SERNAP) elde edilebilir.

İkinci el binek otomobillerin ve yük taşıma araçlarının ithalatı yasaktır. Bu durumun istisnaları, off-road araçları ikinci el ambulanslar, zırhlı arabalar, karavan, cezaevi araçları, sokak ve otoyol temizleme araçları, çimento kamyonu, cenaze araçları ve itfaiye araçlarıdır.

Ateşli silahların ithalatı yasak olmamakla beraber, Şili'deki güvenlik birimlerinin özel iznine tabidir. Ancak bu ürünün ithalatı son yıllarda giderek daha sıkı kontrollere tabi turulmaktadır. İlaç, kozmetik ürünler ve biyolojik ve biyokimyasal preparatların çoğunun ithalatı için Kamu Sağlığı Kurumu'ndan (Instituto de Salud Pública, www.ispch.cl) ön tescil istenmekte, ayrıca bu ürünlerin etiketleme vb. gereklilikleri de farklılık göstermektedir. Kamu ahlaki, kamu sağlığı, ulusal güvenlik ve çevre düzenlemelerine uymayan ürünlerin ithalatında özel izin alınması gerekmektedir. Bu ürünlerden bazıları, kimyasallar ve sansür gerekebilecek film, video ve TV programı gibi yayınlardır.

Gümrük Uygulamaları

Şili gümrüklerinde gümrük değerlemesi ürünün indirimsiz bedeli ve CIF değeri üzerinden yapılmaktadır. İkinci el eşyalara, eşyanın sıfır bedeli üzerinden ve kullanıldığı her yıl için % 10 düşülerek (en fazla % 70'e kadar) değer biçilmektedir. Konu ile ilgili detaylı bilgi Şili gümrükleri web sitesinden www.aduana.cl alınabilir.

Tarifeler ve Diğer Vergiler

Şili'de buğday ve şeker haricindeki ürünlere % 6 oranında sabit bir gümrük vergisi uygulanmaktadır. Bu iki ürün için gümrük vergisi oranı ise % 17,5'tir. Şili'nin uyguladığı gümrük vergisi oranlarına, ithalat prosedürlerine ve ürün standartlarına ilişkin detaylı bilgilerin, Avrupa Birliği Pazara Giriş Veritabanının (Market Access Database, <http://mkacddb.eu.int>) "Applied Tariffs Database" bölümünden, ülke adı ve ürün GTİP'i ile arama yapılarak öğrenilmesi mümkündür.

Ülkeye ithal edilen lüks tüketim malları, ülkeye girişte % 15 ek ithalat vergisine tabidir. Bu ürünlerden bazıları bira, nargile, elma şarabı, şarap ve şampanya; altın, platin, beyaz fildişi; mücevherat ve doğal ya da yapay değerli taşlar; kürk; karavan römorku; konserve havyar ve bunların türevleri; havai fişek, kestanefişiği vb. (sanayi, madencilik ve tarımsal amaçla ithal edilenler hariç); hava veya gaz silahları ve parçaları (sualtı avcılığı hariç) ve değerli halılardır. Üzüm likörü (grape pisco), viski ve aguardiente gibi likörlere ise % 27 vergi uygulanmaktadır. Sigara ve puro gibi tütün mamulleri ile işlenmiş tütüne ise sırayla % 61, % 51 ve % 57,9 vergi uygulanmaktadır. Katma Değer Vergisi, ithal ürünler ve yerli ürünler için aynı oranda (% 19) uygulanmaktadır.

Şili'de kurumlar vergisi iki aşamalı olarak ödenmekte olup, beyan edilen şirket karı % 17 oranında ilk-kategori kurumlar vergisine (first-category income tax, FCIT) tabidir. Hissedarlara kar dağıtımı yapıldığında ise % 35 oranında vergi uygulanmakta, ancak bunun FCIT oranı toplam orandan düşülmektedir.

Tarife Dışı Engeller

Şili'de genel olarak ithalatın ve yabancı yatırımın önünde az sayıda engel bulunmaktadır. Yabancı şirketler yerel şirketler ile aynı oranda korunmakta ve aynı koşullarda rekabet edebilmektedir. İthal

edilecek işlenmiş gıda ürünlerinin kamu sağlığına uygunluğunun ülkeye girişte test edilmesi ve bu ürünlerin spesifik etiketleme koşullarına tabi olması, maliyeti artırıcı ve bu ürünlerle pazara girişi zorlaştırıcı unsurlardır.

Ürün Standartları ile İlgili Uygulamalar

Şili'de birçok sektörde zorunlu standartlar bulunmamakla birlikte, bu standartlara uyum sağlanması bazı sektörlerde firmalara artı bir değer katmaktadır. Endüstriyel güvenlik, inşaat malzemeleri, doğal gaz ve elektrik gibi sektörlerde kullanılmak üzere ithal edilen bazı ürünlerin denetleyici kuruluşun istediği gerekliliklerini sağlaması gerekmektedir. Örneğin, yeni inşaatların depreme dayanıklılığına ait özel düzenlemeler bulunmaktadır. Ulusal Standartlar Enstitüsü (Instituto Nacional de Normalización, INN, www.inn.cl), özellikle bakır, ormancılık, tarım ürünleri ve şarapçılık sektörlerinde faaliyet gösteren yerli üreticilerin ISO 9000 standartlarına uyumunu teşvik etmektedir. Kimya endüstrisi, endüstriyel süreçlerine ISO 9000 standartlarını entegre etmiş sanayi kollarına bir örnektir. Şili'nin büyüyen sanayi ürünleri ihracatı ve bölgede giderek artan önemi de, teknik mevzuatın uluslararası standartlar ile uyumunun göstergesidir. Şili'nin standartlara ilişkin mevzuatı, Dünya Ticaret Örgütü Ticarete Teknik Engeller Komitesi'nin kılavuzlarını izlemektedir.

INN standardizasyon, akreditasyon ve metroloji alanlarında teknik düzenlemelerin kullanımını denetleyen ve geliştiren bir kurumdur. Belgelendirme, yalnızca akredite edilmiş kurumlar tarafından yapılmakta olup, akreditasyon kurumları özel, kamu, milli ve hatta uluslararası kaynaklı olabilmektedir. Gözetim uygulamaları ile ilgili detaylı bilgi ise, <http://www3.inn.cl/acreditacion/portada/index.php> adresinde İspanyolca olarak mevcuttur.

INN'in standartları geliştirmek için uzun vadeli planı Şili'nin başlıca ihrac sektörleri ile ilişkilidir. Bunlar bakır, ormancılık, genel olarak tarımsal ürünler ve şarap endüstrisidir. Şili ayrıca kendi biyoteknoloji ve ve bilgi teknolojisi sektörlerini geliştirmektedir. Mevcut INN standartları için <http://www3.inn.cl/ventas/normas/portada/index.php> internet sitesi incelenebilir.

Kambiyo Rejimi

Şili'de yabancı sermayenin yurt içine ya da yurt dışına transferine ilişkin herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır. Sermaye ve kar transferinin ve döviz işlemlerinin ticari bankalar aracılığıyla ve kayıt altında yapılması şarttır.

► Türkiye ile Ticaret

Genel Durum

Türkiye ile Şili, birbirinden çok uzak coğrafyalarda yer almasına rağmen, iki ülke halkı arasında özel bir sempati vardır. 1923'te kurulan Türkiye Cumhuriyeti'ni ilk tanıyan Latin Amerika ülkesi Şili olmuştur. Bu davranış Türkiye'de, Şili ulusunun milli bağımsızlığa ve ülkeler arasındaki dostluğa verdiği değerini somut bir ifadesi olarak kabul edilmiş ve her iki ülke arasında 1926 yılında imzalanan Dostluk Anlaşması ile ikili ilişkilerin sağlam temelleri oluşturulmuştur. İki ülke arasındaki ticari ilişkiler ise 1970'li yıllarda başlamıştır. 1983 yılından itibaren bakır ürünlerinde, 1984 yılından itibaren çam tomruğunda ve 1988 yılından itibaren balık ununda Şili, Türkiye'nin ithalatında önemli bir pay almıştır.

Türkiye ile Şili arasındaki ticaret yıllar itibarıyla incelendiğinde, Türkiye aleyhindeki dış ticaret açığı dikkat çekmektedir. 2007 yılında yaklaşık 42 milyon Dolar'a ulaşan Şili'ye yönelik ihracatımız 2008 yılında bu ülkeye demir-çelik çubuk ihracatımızdaki yaklaşık 95 milyon Dolarlık artışın etkisiyle 150 milyon Dolar'ı aşmıştır. Dış ticaret açığı ise aynı dönemde %65 azalmıştır. 2009 yılında kriz nedeniyle yeniden eski seviyelere dönen ihracatımızın 2010 yılında %117 artış kaydettiği; bu ülkeden gerçekleştirilen ithalatın ise %56 oranında arttığı görülmektedir.

Türkiye-Şili Dış Ticaret Değerleri (Milyon Dolar)

Yıl	İhracat	İthalat	Denge	Hacim
2000	16,3	92,2	-75,9	108,5
2001	19,9	73,4	-53,5	93,3
2002	19,7	79,2	-59,4	99,0
2003	15,5	160,4	-144,9	176,0
2004	24,5	176,4	-151,9	200,9
2005	24,9	326,1	-301,2	351,1
2006	34,7	441,9	-407,1	476,7
2007	41,8	533,9	-492,1	575,8
2008	150,2	324,1	-173,8	474,3
2009	37,4	200,4	-163,0	237,8

2010*	6,9	39,1	-32,2	46,0
2011*	10,1	28,6	-18,5	38,7

* Ocak-Şubat dönemi

Kaynak: DTM Bilgi Sistemi.

Şili'ye 2010 yılı ihracatımızın %32'sini oluşturan demir-çelik grubunda ağırlıklı olarak demir/çelik çubuk, filmaşın ve profil ihracatının yapıldığı göze çarpmaktadır. Önceki yıla kıyasla 4 katına çıkan demir/çelik ihracatımızdaki bu artışta, 2010 yılı başında ülkede meydana gelen depremin etkisi büyüktür. 8703 gurubunda ise detayda incelendiğinde yine aynı nedenle Şili'ye silindir hacmi 1500-3000 cm³ arasındaki kıvılcım ateşlemeli otomobil/ambulans ihracatı yapıldığı görülmektedir.

Şili'ye 2010 yılında ihraç edilen diğer başlıca ürün grupları ise traktör, petrol mumu, suni yer kaplamaları (gtip: 57024290), inorganik kimyasallar (gtip:281910, 281830, 284011, 283620, 284700), demir-çelik (radyatör, profil, çubuk), kuru maya, otomotiv yedek parça (özellikle fren balatası, debriyaj, karoseri, radyatör, direksiyon simidi, şasi), tütün, kauçuk ve kauçuktan eşya (lastik, hortum), mermer parçaları, debagatte kullanılan anorganik maddeler, plastik ve plastikten mamul eşya (polietilen, torba, monofil, boru), elektrik devreleri için prefabrik elemanlar, zirai ilaç, ağır iş makineleri aksamı, demir/çelik eşya (eviye-lavabo, çivi, kule ve pilonlar), motor yağı, elektrikli süpürge, kozmetik, cam ve cam eşya, eczacılık ürünleri, tekstil (tişört, kumaş, mutfak bezi, iplik), baharat (kimyon, kekik), makine ve cihazlardır.

Aynı dönemde ülkemizden Şili'ye ihraç edilen ve toplam ihracatımızın %5'ini oluşturan başlıca tarım ve gıda ürünleri ise; canlı mayalar, tütün, kimyon tohumu, kekik, meyve suyu, çikolata mamulleri, kuru kayısı, haşhaş tohumu, sakızlı/jöleli şekerlik mamulleri, bira, cikler, defneyaprağı, kuru mercimek, ekmek/pasta/kek/bisküvi karışımları ve anasondur.

Türkiye'nin Şili'ye 2010-2011 Ocak-Şubat dönemi ihracat verileri için tıklayınız.

6'lı GTİP bazında Şili'ye ihraç edilen ürünleri görmek için tıklayınız.

Türkiye'nin Şili'ye İhracatında Başlıca Ürünler (4'lü GTİP Bazında, ABD Doları)

GTİP	Ürün Adı	2009	2010
	Tüm Ürünler	37.434.963	81.214.516
	İlk 40 Ürün Toplamı	27.508.137	68.243.008
7214	Demir/Çelik Çubuklar (Sıcak Haddeli, Dövülmüş, Burulmuş, Çekilmiş)	3.516.259	13.430.349
7213	Demir/Çelik Filmaşın (Sıcak Haddelenmiş, Rulo Halinde)	260.113	6.734.904
8703	Otomobil, Steysin Vagonlar	832.537	5.735.227
7216	Demir/Alaşımsız Çelikten Profil	2.380.782	4.787.215
8701	Traktörler	3.113.232	3.862.105
5702	Dokunmuş Halılar, Yer Kaplamaları (Kilim, Sumak, Karaman Vb)	1.469.022	3.376.288
2712	Vazelin; Parafin, Yağlı Mum, Ozakerit, Linyit Mumu, Turb Mumu Vb.	684.045	3.372.812
8708	Kara Taşıtları İçin Aksam, Parçaları	1.746.058	3.292.942
2819	Krom Oksitleri Ve Hidroksitleri	575.333	2.564.114
7322	Isıtması Elektrikle Olmayan Demir-Çelik Radyatör, Jeneratörler	2.653.307	2.255.466
2818	Suni Korendon Alüminyum Oksit Ve Hidroksit	1.123.249	1.662.934
2102	Mayalar, Cansız Diğer Tek Hücreli Mikroorganizmalar	1.636.519	1.558.294
8462	Metalleri Dövme, İşleme, Kesme, Şataflama Presleri, Makineleri	805.404	1.306.883
2401	Yaprak Tütün Ve Tütün Döküntüleri	221.558	1.250.332
4011	Kauçuktan Yeni Dış Lastikler	499.822	969.896
2517	Çakıl Taşı, Kırılmış/Ezilmiş Taş, Çakmak Ve Yassı İri Çakıl Taşı, Cüruf, Moloz Vs	792.360	867.119
8504	Elektrik Transformatörleri, Statik Konvertisörler, Endüktörler	235.955	809.375
3808	Haşarat Öldürücü, Dezenfekte Edici, Zararlıları Yok Edici	366.585	792.727
4009	Vulkanize Edilmiş Kauçuktan Boru Ve Hortumlar Ve Donanımları	252.208	688.785
3202	Debagatte Kullanılan Sentetik Organik, Anorganik Maddeler Müstahzarlar	95.772	573.294
3923	Eşya Taşıma Ambalajı İçin Plastik Mamulleri, Tıpa, Kapak, Kapsül	558.507	566.509
3901	Etillen Polimerleri (İlk Sekillerde)	0	563.064

7013	Masa, Mutfak, Tuvalet, Ev Tezminatı Vb İçin Cam Eşya	167.628	557.876
8536	Gerilimi 1000 Voltu Geçmeyen Elektrik Devresi Teçhizatı	233.233	479.241
8516	Elektrikli Su Isıtıcıları, Elektrotermik Cihazlar (Şofbenler)	272.161	476.355
8508	Vakumlu Elektrik Süpürgeleri	451.908	475.067
3917	Plastikten Tüpler, Borular, Hortumlar; Conta, Dirsek, Rakor Vb	267.916	471.165
4016	Vulkanize Kauçuktan Diğer Eşya	225.296	455.900
8431	Ağır İş Makine Ve Cihazlarının Aksamı, Parçaları	8.528	435.426
3003	Tedavide/Korunmada Kullanılmak Üzere Karıştırılmış İlaçlar (Dozsuz)	391.122	403.321
7324	Demir/Çelikten Sağlığı Koruyucu Eşya, Tuvalet Eşyası Ve Aksamı	402.162	395.669
2710	Petrol Yağları Ve Bitümenli Minerallerden Elde Edilen Yağlar	181.354	386.015
3304	Güzellik/Makyaj Ve Cilt Bakımı İçin Müstahzarları	134.453	375.942
8413	Sıvılar İçin Pompalar, Sıvı Elevatörleri	238.434	369.309
2840	Boratlar; Peroksiboratlar (Perboratlar)	0	350.200
7217	Demir/Alaşımız Çelikten Teller	131.817	343.219
7308	Demir/Çelikten İnşaat Ve Aksamı	45.225	341.474
3916	Plastikten Monofil, Çubuk, Profiller-Enine Kesiti>1 mm.	3.652	306.679
6109	Tişört, Fanila, Diğer İç Giyim Eşyası (Örme)	343.159	306.325
8418	Buzdolapları, Dondurucular, Soğutucular, Isı Pompaları	191.462	293.191

Kaynak: DTM Bilgi Sistemi.

İthalat

Türkiye'nin Şili'den 2010 yılında gerçekleştirdiği ithalatın %80'ini rafine bakır oluşturmaktadır. Geri kalan ithalatımız ise büyük ölçüde inorganik kimyasallar (gtip:283421, 283691, 282520, 280120), kabuklu ceviz, odun hamuru (470329, 470321), sebze tohumları, ferro alyajlar, kontrplak, meşrubat yapımında kullanılan kakaolu müstahzarlar, elma, kağıt (481092), tereyağı, zirai ilaçlar, poliamid levha, pirinç, demir/çelikten eşya (maden direkleri, vida, iskele), kivi, şarap, muhtelif kimyasal maddeler, hububat, üzüm ve kabuklu badem gibi ürünlerden oluşmaktadır. Tarım ve gıda ürünleri, bu ülkeden gerçekleştirilen ithalatın %7,4'ünü kapsamaktadır.

Türkiye'nin Şili'den 2010-2011 Ocak-Şubat dönemi ithalat verileri için tıklayınız.

6'lı GTİP bazında Şili'den ithal edilen ürünleri görmek için tıklayınız.

Türkiye'nin Şili'den İthalatında Başlıca Ürünler (4'lü GTİP Bazında, ABD Doları)

GTİP	Ürün Adı	2009	2010
	Tüm Ürünler	200.386.905	311.709.442
	İlk 40 Ürün Toplamı	199.334.869	311.341.674
7403	Aritılmış Bakır, İşlenmemiş Bakır Alaşımları	151.666.938	248.177.879
2834	Nitritler; Nitratlar	649.261	10.684.149
4703	Sodali Ve Sülfatlı Odun Hamuru	7.931.320	10.268.782
0802	Diğer Kabuklu Meyveler (Taze/Kurutulmuş) (Kabuğu Çıkarılmış/Soyulmuş)	10.957.597	8.130.730
1209	Ekim Amacıyla Kullanılan Tohum, Meyve Ve Sporlar	4.751.281	6.021.232
7202	Ferro Alyajlar	3.056.088	5.475.976
2836	Karbonat; Peroksikarbonat; Amonyum Karbomat İçeren Ticari Amonyum Karbonat	3.241.728	3.569.465
4412	Kontrplaklar, Kaplama Panolar, Benzeri Kaplama Ağaçlar	1.562.062	2.125.251
1806	Çikolata Ve Kakao İçeren Diğer Gıda Müstahzarları	2.357.156	1.874.147
0808	Elma, Armut Ve Ayva (Taze)	2.646.677	1.639.942
4810	Bir/İki Yüzü Kaolin, İnorganik Madde Sıvanmış Kağıtlar	786.983	1.497.627
3808	Haşarat Öldürücü, Dezenfekte Edici, Zararlıları Yok Edici	1.114.022	1.312.610
2825	Hidrazin Ve Hidroksilamin, Metal Oksit, Hidroksit Ve Peroksitleri	1.345.954	1.309.939

1006	Pirinç	255.200	1.198.014
2204	Taze Üzüm Şarabı (Kuvvetlendirilmiş Şaraplar Dahil) Üzüm Şırası	656.000	910.688
0405	Sütten Elde Edilen Yağlar; Sürülerek Yenilen Süt Ürünleri	0	838.925
3920	Plastikten Diğer Levha, Yaprak, Pelikül Ve Lamalar	505.814	754.056
7308	Demir/Çelikten İnşaat Ve Aksamı	0	733.640
0810	Diğer Meyveler (Taze)	1.151.542	602.069
1302	Bitkisel Özsu Ve Hülasalar; Pektik Maddeler, Pektinatlar, Pek Tatlar; Ağaralar	717.685	521.862
3102	Azotlu Mineral/Kimyasal Gübreler	538.526	453.689
0806	Üzümler (Taze/Kurutulmuş)	205.205	440.565
4811	Kağıt/Karton, Selüloz Vatka Ve Selüloz Liftten Tabakalar	0	268.287
5105	Yün, İnce/Kaba Hayvan Kılları (Kardeli/Taranmış)	441.264	263.244
3004	Tedavide/Korunmada Kullanılmak Üzere Hazırlanan İlaçlar (Dozlandırılmış)	67.943	246.815
0713	Kuru Baklagiller (Kabuksuz) (Taneleri İkiye Ayrılmış)	127.136	232.855
4102	Koyun Ve Kuzuların Ham Derileri	0	209.396
4104	Siğir Ve At Cinsi Hayvanların Dabaklanmış Derileri	0	205.747
8474	Toprak, Taş, Metal Cevheri Vb. Ayıklama, Eleme Vb. İçin Makineler	0	199.179
7318	Demir/Çelikten Civata, Somun, Tavan Halkası, Vida, Perçin, Pim Vb.	390	195.629
4403	Yuvarlak Ağaçlar	96.509	142.832
1206	Ayçiçeği Tohumu	443.429	138.443
0601	Çiçek Soganı, Yumru, Yumrulu Kök, Küçük Soğan, Sürgün Başı Ve Rizomlar	0	116.239
0813	Meyve (Kurutulmuş) (0801, 0806'dekiler Hariç) 08. Fasıldaki Sert Ve Kabukluların	0	112.063
0809	Kayısı, Kiraz, Şeftali, Erik Ve Çakal Eriği (Taze)	77.036	97.586
8302	Adi Metallerden Donanım, Tertibat Vb. Eşya	293.997	95.669
1005	Mısır	1.294.158	81.070
6813	Esası Amyant, Mineraller, Selüloz Olan Sürtme Eşyası	103.005	79.614
2801	Flor, Klor, Brom Ve İyot	152.151	64.410
0712	Kurutulmuş Sebzeler (Bütün, Kesilmiş, Dilimlenmiş, Kırılmış, Toz Halinde)	140.812	51.359

Kaynak: DTM Bilgi Sistemi.

İki Ülke Arasındaki Anlaşma ve Protokoller

Avrupa Birliği ile Şili arasında 2003 yılından bu yana yürürlükte bulunan Ortaklık Anlaşması kapsamında sanayi ürünlerinde AB tarafından Şili'ye uygulanan gümrük vergileri ve eş etkili vergiler Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihte kaldırılmış, Şili tarafından AB'ye uygulanan tüm gümrük vergileri ve eş etkili vergiler ise en uzun olanı 1 Ocak 2010 tarihinde sona ermek üzere 3 ayrı takvim kapsamında kaldırılmıştır. Tarım ürünlerinde ise taraflar arasında son derece kapsamlı taviz değişimi yapılmıştır.

Buna paralel olarak, 14 Temmuz 2009 tarihinde Santiago'da imzalanan Türkiye-Şili Serbest Ticaret Anlaşması ise taraflar arasında mal ticaretinde tarife ve tarife dışı engellerin kaldırılması, hayvan ve bitki sağlığı önlemleri, fikri, sınai ve ticari mülkiyet hakları menşe kuralları, iç vergilendirme, yapısal uyum, anti-damping, korunma önlemleri, ödemeler dengesi gibi birçok başlığa ilişkin düzenlemeler içermektedir. Ayrıca, pazara tercihli giriş fırsatı sağlayan ve tarafların ekonomik potansiyelini artırarak ölçek ekonomisinden faydalanmalarını sağlayacak olan Türkiye-Şili STA'sı, ihracatımızın sektörel ve bölgesel temelde çeşitlendirilmesini sağlayarak rekabet gücümüzün artırılması ve yabancı yatırımların teşvikinde de önemli katkılarda bulunacaktır.

Türkiye, Şili menşeli sanayi ürünleri için uygulanan gümrük vergilerini STA'nın yürürlüğe girmesi ile birlikte kaldırmayı taahhüt etmiş, Şili tarafı da 2007 yılı itibarı ile ülkemizin Şili'ye ihracatında değer olarak %95'lik kısmına tekabül eden sanayi ürünlerinde gümrük vergilerini STA'nın yürürlüğe girdiği tarih itibarı ile kaldırmayı kabul etmiştir. Anılan ürünler dışında kalan ve 2007 yılı itibarı ile Şili'ye ihracatımızın yaklaşık %5'lik kısmına tekabül eden ürünler için ise Şili tarafı, gümrük vergilerini 4 yıllık bir indirim takvimi kapsamında kademeli olarak kaldırmayı taahhüt etmiştir.

Tarım ürünlerinde ise Türkiye, belirli sayıda üründe tarife kotaları kapsamında ve/veya dönemsel

temelde tarife indirimi gerçekleştirmeyi taahhüt ederken, Şili tarafı daha geniş bir açılım sağlayarak, sınırlı sayıda ürün hariç Türkiye menşeli tarım ürünleri ithalatında uyguladığı gümrük vergilerini herhangi bir kota sınırı olmaksızın kaldırmayı taahhüt etmiştir. Anlaşma ile ilgili detaylı bilgi Müsteşarlığımız web sitesinde mevcuttur.
<http://www.dtm.gov.tr/dtmweb/index.cfm?action=detay&yayinID=2683&icerikID=2863&dil=TR>

İki Ülke Arasındaki Ticaretin Altyapısını Düzenleyen Anlaşma ve Protokoller

Anlaşma Adı	İmza Tarihi
Dostluk ve İşbirliği Anlaşması	1925
Ticaret, Ekonomik, Teknik ve Bilimsel İşbirliği Anlaşması	09.10.1989
Vize Muafiyeti Anlaşmaları	1989 ve 1997
Kültürel, Bilimsel ve Eğitim İşbirliği Anlaşması	1995
Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması	21.08.1998
KEK I. Dönem Toplantısı Protokolü	21.08.1998
Siyasi İstişare Mekanizması Kurulmasına İlişkin Mutabakat Zaptı	1998
Askeri Alanda Eğitim, Teknoloji ve İşbirliği Çerçeve Anlaşması	2004
Serbest Ticaret Anlaşması	14.07.2009
DEİK ve Şili Sanayi Federasyonu (SOFOFA) arasında Mutabakat Zaptı	15.02.2010

Kaynak: DTM Anlaşmalar Genel Müdürlüğü

Şili'nin başkenti Santiago'da Türkiye Cumhuriyeti Meydanı, Atatürk Büstü ve Atatürk Koleji bulunmaktadır. Aynı şekilde Türkiye'nin ilk Latin Amerika ülkesi Büyükelçiliği Şili'ye aittir. Şili Cumhuriyetinin kurucusu Bernardo O'Higgins Anıtı, Şili Meydanı ve Şili Cumhuriyeti İlköğretim Okulu da, iki ülke arasındaki dostluğu pekiştirmek adına yapılmıştır.

5 Mart 1997 tarihinde İstanbul Ticaret Odası ile Santiago Ticaret Odası arasında diplomatik kanallar aracılığıyla bir "İşbirliği Anlaşması" imzalanmıştır. Ayrıca 1998 yılında İGEME ve partner kurumu PROCHILE arasında bir işbirliği protokolü imzalanmıştır.

İhracat Potansiyeli Olan Başlıca Sektörler

Güçlü rakiplerin varlığına karşın Türkiye'nin Şili'ye ihracatının ilerleyen yıllarda daha da artacağı öngörülmektedir. Bölgenin en gelişmiş ve liberal ülkelerinden biri olması nedeniyle, Türk ürünlerine yönelik aktif bir tanıtım stratejisi uygulanarak ülkeye yönelik ihracat ürünlerimizin çeşitlendirilmesinin mümkün olduğu düşünülmektedir. Tarım ve gıda ürünlerinden bisküvi, şekerli ve çikolatalı mamuller, zeytinyağı, zeytin, maya ve kuru kayısı; sanayi ürünlerinde ise demir/çelik çubuklar, traktörler, ısıtması elektrikle olmayan demir-çelik radyatör, jeneratörler, demir/alaşimsız çelikten profil, oto yedek parça, kauçuktan yeni dış lastikler, otomobil ve steysin vagonlar, ev tekstili, ağır iş makine ve cihazlarının aksam ve parçaları ve eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar Şili pazarında potansiyel arz etmektedir.

Şubat 2010'da yaşanan deprem sonrasında ülkede yürütülen yeniden inşa çalışmaları çerçevesinde inşaat ve müteahhitlik hizmetlerinin artması neticesinde, inşaat malzemeleri ve iş makineleri ithalatında büyük artış yaşanması beklenmektedir. İşlenmiş petrol ürünleri ve savunma sanayi ise diğer başlıca potansiyel işbirliği alanlarını oluşturmaktadır.

Değişen Tüketim Kalıpları Çerçevesinde Büyüme Potansiyeli Olan Sektörler

Otomobil: Bugün Şili'de her beş kişiye bir otomobil düşmektedir. Ülkenin toplam otomobil parkı son dört yıldır % 6'nın üzerinde büyümekte olup, gelecek 15 yıl içinde toplam % 87 büyüme beklenmektedir.

Televizyon: 2010 yılında dijital yayına geçilecek olması nedeniyle toplam LCD ve plazma televizyon satışlarında % 15 artış beklenmektedir. Dijital yayında Brezilya, Arjantin ve Peru'dan sonra Şili'de de Japon sistemi olan ISDBT (MPEG4 ile) seçilmiştir. Halen ülkede her bin kişiye 240 televizyon düşmektedir.

Kozmetik: İçinde bulunulan dönemde Şili'de dış görünüm giderek daha fazla önem kazanmaktadır. 2008 yılında Şili'de kozmetik ürünlerine toplam 1,67 milyar Dolar (kişi başı yaklaşık 100 Dolar) harcanmıştır. Bu tutarın % 42'si kişisel hijyen ürünleridir. Kıyaslama açısından, ABD'de kişi başına kozmetik ürünleri harcaması 172 Dolar'dır.

Spor Giyim: Sağlık ve dış görünüme verilen önem spor giyim sektöründe de yansımaları bulmaktadır. Her üç Şilili'den biri düzenli olarak jimnastik yapmakta ve bu çerçevede spor giyim satın almaktadır. Ülkede sadece spor giyim mağazalarında değil, süpermarket zincirlerinde de önemli miktarda spor giysi satılmaktadır. Yılda kişi başı 260 Dolar ve toplam 4,3 milyar Dolarlık spor giyim pazarı olduğu tahmin edilmektedir.

Güneş Enerjisi: Gerek çevresel duyarlılıklar çerçevesinde yenilenebilir enerjiye duyulan ilgi, gerekse uzun vadede tasarruf nedenleriyle hanehalkları ve işyerleri tarafından güneş enerjisine yönelik talepte düzenli bir artış gözlenmekte olup, güneş panelleri pazarının 2010 yılında % 5 ila 6 büyüyeceği tahmin edilmektedir.

Ev Hayvanları: Gerek yalnız yaşayanlar gerekse çocuklu aileler tarafından giderek daha fazla ev hayvanı beslenmekte olup, bu çerçevedeki ürünlere yönelik satışlar da giderek artmaktadır. Halen kişi başına düşen harcama yıllık 28 Dolar düzeyinde olup, ABD gibi gelişmiş ülkeler ortalaması olan 100 Dolar'ın önemli ölçüde altındadır. Şili'de ev hayvanlarının beslenmesinde sadece % 30 oranında hazır mama kullanılmakta olup, bu oranın birkaç yıl içinde ikiye katlanarak gelişmiş ülkeler düzeyi olan % 70'e yaklaşması beklenmektedir.

Geniş Bant: Şilililer'in % 9,7'si geniş bant internet erişimine sahiptir. Bu oran ülkeyi Latin Amerika içinde ilk sıraya yerleştirmekle beraber, halen gelişmiş ülkelerin (Almanya % 30, İspanya % 20,3) çok gerisindedir. Hükümetin de bu konuya verdiği önem ve yaptığı açıklamalar, gelecek dönemde hem geniş bant internet erişiminin hem de geniş bant mobil sistemlerinin çok hızlı yaygınlaşacağı, bu çerçevede taşınabilir PC ve "Akıllı Cep Telefonu" pazarının da aynı hızla büyüyeceği beklentisini doğurmaktadır.

Türkiye-Şili Yatırım İlişkileri

Şili'de büyük ölçekli üretim ya da ticaret yapan Türk yatırımcı bulunmamakla beraber; kullanılmış oyuncak ve giysi ve halıcılık gibi sektörlerde faaliyet gösteren küçük ölçekli işyerleri mevcuttur. Ayrıca ev tekstili sektöründe de Şili'de bir Türk firmasının yatırım projesi gündemdedir.

İki Ülke Arasındaki Ticarete Yaşanan Sorunlar

İthalatının % 95'ini Serbest Ticaret Anlaşması ve Tercihli Ticaret Anlaşması imzaladığı ülkelerden gerçekleştiren Şili ile Türkiye arasında Temmuz 2009'da imzalanan STA'nın halihazırda yürürlüğe girmemiş olması nedeniyle, Şili'ye yapılan ihracatta vergi yükü Şili'nin STA imzaladığı diğer ülkelere kıyasla daha yüksektir. Türkiye aleyhindeki bu durumun çözülmesi için STA'nın bir an önce iki ülke Parlamentolarında onaylanarak yürürlüğe girmesi önem arz etmektedir. Bu kapsamda 23.10.2010 ve 27738 sayılı Resmi Gazete'de belirtildiği üzere STA Türk tarafı tarafından onaylanmış olup, Şili tarafının onayının ardından Anlaşma'nın yürürlüğe girmesi beklenmektedir.

İki ülkenin ürün yelpazesinin özellikle tarım ürünlerinde benzerlik göstermesi nedeniyle bu ülkeye yönelik ihrac ürünlerimizin çeşitliliğinin kısıtlı olması, coğrafi uzaklık nedeniyle işadamlarının karşılıklı ziyaretlerinin yeterince sık olmaması, Türkiye'nin pazarda yeterince tanınmaması, navlun fiyatlarının yüksekliği nedeniyle bölge ülkeleri ile rekabette ve lojistikte karşılaşılan dezavantajlar Şili pazarında karşılaşılan başlıca sorunlardır.

► Pazar ile İlgili Bilgiler

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

Fikri mülkiyet haklarının korunmasına ilişkin hükümlerden yararlanmak için, Şili'de ilgili makamlara başvuru ve tescil gerekmektedir. İzinsiz kullanım durumunda Şili kanunları geçerlidir. Şili, 1975 yılından bu yana Birleşmiş Milletler Kuruluşu olan Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü'ne (WIPO) üyedir.

Dağıtım Kanalları

Şili'de bir bağlı kuruluş ya da şube açmak, Şili pazarına girmek isteyen ihracatçılar için önemli bir başarı unsurudur. Yurtdışında yasal olarak kurulmuş herhangi bir şirket Şili'de kendi adı altında yetkilendirilmiş bir şube (agencia) kurabilir. Özellikle pazara yeni girecek ihracatçılar için başka bir pratik ve daha çok tercih edilen pazara giriş stratejisi ise alıcılara erişimi iyi olan ve teknik uzmanlığa sahip bir acente ya da temsilci atamaktır. Küçük ya da orta ölçekli şirketler Şili pazarına genellikle bir acente, distribütör ya da toptancı ile girmeyi tercih etmektedir. Şili'de neredeyse tüm firmaların merkez ofisleri Santiago'dadır. Büyük firmaların Iquique ve Punta Arenas serbest ticaret bölgeleri de dahil olmak üzere ülkenin diğer bölgelerinde şubeleri bulunmaktadır. Acente/temsilci komisyonları ürüne göre değişmekle birlikte, % 5-10 arasındadır.

Şili, iş dünyasındaki ilişkilerin başarı için anahtar durumda olduğu, görece olarak küçük bir pazardır. Hizmetler sektöründe; özellikle bankacılık/finans ve telekomünikasyon sektörlerinde genellikle doğrudan pazarlama kullanılmaktadır. Katalog ile ve internet üzerinden satışlar Şili pazarında yaygın yöntemler olmamakla birlikte; orta ve üst gelir düzeyindekiler, gençler ve interneti yakından takip eden profesyoneller bu yöntemleri giderek daha fazla kullanmaktadır.

Geleneksel Şili tüketicileri, kataloglardan bakarak satın almaktan ziyade genellikle mağazaları gezmeyi tercih etmektedir. Tüketiciler satış sonrası hizmetleri sağlayacak ve herhangi bir problem çıkması durumunda başvurabilecekleri bir mağazadan satın almayı tercih etmektedir. Kredi kartı kullanımı yaygın olmamakla birlikte giderek artmaktadır.

Tüketici Tercihleri

Şili'de kadınların çalışma hayatına katılımında önemli artış vardır (yaklaşık % 40). 1960'larda bir kadın ortalama 5 çocuk sahibi olurken, bu sayı günümüzde 2'ye gerilemiştir. Çocuk ölüm oranları sürekli gerilemekte ve ortalama yaşam beklentisi artmaktadır. Orta sınıf genişleyerek güçlenmekte, yoksulluk azalmaktadır. Nüfus giderek daha fazla büyük şehirlerde yoğunlaşmakta, eğitim görülen yıl sayısı ve özel üniversitelerin sayısı artmakta, banka müşterilerinin sayısı ile kredi kullanım oranları yükselmektedir. Dış turizm yoluyla dünya giderek daha fazla tanınmakta; bu arada BM İnsani Gelişmişlik Endeksi gibi objektif ölçümler neticesinde Şili'nin gerek bölgedeki, gerekse dünyadaki yeri, yükselen bir milletiyle gurur duyma eğilimi ortaya çıkarmaktadır.

Güvenliğin giderek artan bir sorun haline gelmesi ailelerin eğlence alışkanlıklarını değiştirmekte, bir yandan evlerin güvenlik önlemleri artırılırken, diğer yandan çocukların boş zamanlarını evlerinde geçirmeleri için daha fazla bilgisayar, büyük ekran televizyon vs. satın alınmaktadır. Teknolojiye adaptasyon ve erişim çok hızlıdır. Cep telefonu, cep bilgisayarı kullanımı ve internet erişimi çok yaygındır. Nüfusun % 48'i internetten alışveriş yapmaktadır.

Şehirleşme ve zenginleşmeye paralel olarak ihtiyaçlar hiyerarşisinin üst basamaklarında yer alan ruhsal ve bedensel gelişime ilişkin tüketim kalıpları (spa, yoga, dekorasyon, plastik cerrahi, spor, kozmetik) giderek önem kazanmaktadır. Çevre bilinci ve sosyal sorumluluklar tüketim alışkanlıklarını ve marka tercihlerini giderek daha fazla etkilemektedir. Tüketici hakları konusunda genel bir bilinçlilik söz konusudur. Tüketicilerin % 82'si haksızlığa uğradığında şikayetçi olmakta, % 62'si haksızlığa yol açan firmayla iş yapmaya son vererek cezalandırma yoluna gitmektedir. Kamu otoritesine iletilen her üç şikayetten ikisi tüketici lehine sonuçlanmaktadır.

Bazı Sektörler İtibariyle Tüketim ve Pazar Büyüklüğü

Sektör	Kişi Başı Tüketim (\$)	Kişi Başı Tüketim	Pazar (milyon \$)
Etler	294,3	81,3 kg	5.000
Tütün	91,4 (*)	850 adet sigara	330
Alkollü İçecek	233,9 (*)	58 litre	1.696
Sıcak İçecek	22,3	517 fincan	385
Soğuk İçecek	122,2	155 litre	2.077
Süt ve Mamulleri	105,5	120-130 litre	1.500-1.800
Makarna	13	9,4 kg	216
Çorba	2,9	0,5 kg	49
Bitkisel Yağ	29,1	13,8 kg	495,5
Deniz Ürünleri	38,5	19,9 kg	655
Pastacılık/Çikolata	38,6	5,2 kg	657
Kozmetik	96,5	38,3 adet	1.700
Hazır Yiyecek	512,9	207 kg	7.762
Elektronik	351	-	5.902
Ev Hayvanları	98,9 (Ev Başına)	-	466
Giyim	309	19,2 adet	5.180
Ev Temizlik Malz.	43,4	54,3 kg	737

Euromonitor International

*Tüm nüfus değil, sadece kullanıcılar için.

Kaynak: T.C. Santiago Büyükelçiliği Ticaret Ofisi

Ürünün niteliğine göre değişmekle beraber, genel olarak fiyat Şili pazarında rekabetin anahtarıdır. Özellikle tüketici elektroniği, ev aletleri ve otomobil gibi ürün gruplarında Tayvan, Çin, Hindistan ve Güney Kore menşeli düşük fiyatlı ürünler, Avrupa ya da Kuzey Amerika menşeli yüksek fiyatlı ürünlere kıyasla daha fazla tercih edilmektedir. İleri teknoloji ürünleri veya ağır makinelerde ise fiyat ayırt edici bir faktör değildir. Fiyatın yanı sıra kalite, dayanıklılık, teknoloji, müşteri desteği ve satış sonrası hizmetler de satın alma kararlarını etkileyen önemli unsurlardır.

Tüketici hizmetleri, pazara girişte ve tutunmada birçok ürün için başarının temelidir. Teknik eğitim ya da satış sonrası teknik destek gerektiren ürünler için, yerel bir firma ile çalışmak önemlidir. Nitelikli Şili toplumunda bağların kuvvetli olması nedeniyle, firma itibarı kısa bir sürede kazanılabilmekte veya kaybedilebilmektedir.

Depremin Şili tüketicisi üzerinde oluşturduğu psikolojik etkiler henüz atlatılmamış olup, alım gücü de genelde düşüş göstermiştir. Ülkenin 2009 yılı tüketici harcamalarının dağılımına bakıldığında; gıda ve alkolsüz içecekler (% 23), ev eşyaları ve hizmetler (% 15), sağlık hizmetleri ve ürünler (% 7), hazır giyim ve ayakkabı (% 6), konut (% 13), lojistik (% 6), iletişim (% 5), eğitim (% 5), oteller ve yiyecek-içecek tedariki (% 5), tatil ve eğlence (% 3), alkollü içecekler ve tütün (% 1) harcamalarının

öne çıktığı görülmektedir.

Reklam ve Promosyon

Şili'ye ithal edilen mallar için en önemli giriş noktaları limanlardır. İhracatın % 97'si, ithalatın ise % 59'u başta San Antonio ve Valparasio limanları olmak üzere limanlar üzerinden gerçekleştirilmektedir. Geriye kalan ticaret ise havayolu, karayolu ve demiryolu (özellikle Arjantin, Brezilya ve Bolivya'dan) aracılığıyla yapılmaktadır. Malların ülke içinde giriş noktasından nihai varış noktalarına dağıtımında karayolu ve demiryolu kullanılmaktadır. Şili'nin demiryolu ağı çok geniş olmayıp, demiryollarının modernleştirilmesi planlanmaktadır. Ülkenin lojistik altyapısı modernize edilmiş, çok sayıda dağıtım merkezi ve depo (özellikle çok katlı mağazalar, süpermarket zincirleri ve dağıtım şirketleri gibi büyük perakendeciler tarafından) inşa edilmiştir. Kurye ve taşımacılık şirketleri ülke çapında etkin bir biçimde faaliyet göstermektedir.

Santiago Ticaret Odası tarafından gerçekleştirilen 2009 yılı Dijital Ekonomi Çalışması'na göre, e-ticaret işlemleri 2009 yılında % 15 oranında artışla 23,5 Milyar Dolar'ı aşmıştır. Aynı yıl diğer sektörlerdeki ortalama % 4 büyüme ile kıyaslandığında önemi daha da ortaya çıkan bu büyümede, e-ticaretin dinamizminin ve mobil telefon kullanımındaki artışın etkili olduğu tahmin edilmektedir.

Televizyon, radyo, gazete ve dergi reklamları, Şili pazarında satışları artırmak için kullanılan başlıca yöntemlerdir. Çoğu Şili Reklam Ajansları Birliği'ne (ACHAP, www.achap.cl) kayıtlı olarak çalışan özel reklam ajansları, reklamcılık işini yürüten başlıca kuruluşlardır. ACHAP'ın verilerine göre Şili'de 2008 yılında reklama 967 Milyon Dolar harcanmıştır. Reklam harcamalarının % 48,4'ü kablolu TV, % 28,7'si gazeteler, % 8,7'si reklam panoları/posterler, % 7,2'si radyo kanalları, % 2,9'u dergiler, % 1,7'si kablo TV, % 2,3'ü internet ve % 0,2'si filmler aracılığıyla gerçekleştirilmiştir.

Radyo, Şili'de en yaygın kitle iletişim aracıdır. Ülke genelinde 800'den fazla radyo istasyonu bulunmaktadır. Ulusal Radyo Birliği verilerine göre (The National Radio Association, ARCHI) ülkede 179 AM ve 614 FM istasyonu; Santiago'da ise 24 AM ve 32 FM istasyonu bulunmaktadır. Şili nüfusunun % 93'ünün radyo dinlediği, bu oranın başkent Santiago'da % 97 düzeyinde olduğu ve ülkede 17 milyon adet radyo cihazı olduğu belirtilmektedir.

Şili'de ulusal ve yerel düzeyde yaklaşık 50 çeşit gazete mevcut olup, bunların 10'u Santiago'da basılmaktadır. Haftada bir yayımlanan Qué Pasa, iki haftada bir yayımlanan El Periodista ve Ercilla ülkenin en fazla tiraja sahip dergileridir. Ayda bir yayımlanan Capital, AméricaEconomía, Poder, ve Gestión ise ülkenin en fazla okunan iş dergileridir. Cosas ve Caras ise iki haftada bir yayımlanan ve ülkenin en büyük iki magazin dergisidir. Şili'de tüm satış materyalleri İspanyolca olmalıdır.

Fiyatlandırma

Şili'de fiyatlandırma CIF bedeli üzerinden ve karmaşık olmayan bir şekilde yapılır (maliyet artı genellikle sabit olan gemiden depoya harcamalar). Tüketim malları için, doğrudan satışta brüt kar oranı genellikle % 30-50 arasında, bir dağıtım zinciri var olduğunda ise ithalatçı/dağıtıcı ve perakendecinin her biri için % 20-30 arasındadır. Geniş kitlelere sunulan ürünler için nihai fiyat, Asya ve Brezilya menşeli ürünlerle rekabet edebilir düzeyde olmalıdır. Yüksek fiyatlı ürünler için niş pazarlara yönelik özel fiyatlandırma yapılmalıdır. Daha özelleşmiş ürünler, genelde % 5-10 arasında kar alan distribütörler ya da komisyon karşılığı çalışan acenteler tarafından satılmaktadır.

Şili'de Katma Değer Vergisi (İspanyolca'da "IVA") 1 Ekim 2003'ten bu yana % 19'dur. Gümrük vergileri ve KDV ithalatçı tarafından ödenmektedir. İstisnai olarak, kamu kuruluşları bu vergileri ödememekte, ayrıca bazı lüks mallara daha yüksek ithalat vergisi uygulanmaktadır.

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Şili'ye ithal edilen birçok ürün, ortak etiketleme şartlarına tabidir. Etiketler İspanyolca dilinde düzenlenmeli ve metrik ölçüler kullanılmalıdır. Tüketim mallarının etiketi üzerinde ürünün menşei belirtilmeli, ambalajlı ürünlerde ürünün kalitesi, saflığı, içerik bilgileri ve net ağırlığı açık bir şekilde gösterilmelidir. Konserve gıda, ayakkabı, gıda ürünleri, elektrikli makineler, likit ya da sıkıştırılmış doğal gaz ekipmanları, plastik, şarap ve diğer alkollü içecekler, tekstil ve hazır giyim, buğday unu, deterjan ve tarımda kullanılan böcek ilaçları gibi ürünler için spesifik düzenlemeler mevcuttur.

Şili'ye ithal edilen konserve edilmiş ya da paketlenmiş gıda ürünleri için ürünün içeriğini, içerdiği katkı maddelerini, üretim ve son kullanma tarihini, üreticinin ya da ithalatçının ismini gösteren İspanyolca etiket düzenlenmesi; ayrıca net ağırlık ve içerik ile ilgili bilgilerin metrik ölçüler ile gösterilmesi gerekmektedir. Bu şartları sağlamayan ürünler ithal edilmektedir ancak gerekli işlemlerin nihai tüketiciye sunulmadan önce sağlanması şarttır. Konu ile detaylı bilgi, www.usdachile.cl adresinde mevcuttur.

Ulaştırma ve Taşımacılık Maliyetleri

Türkiye ile Şili arasındaki uzaklık, ikili ticaretin geliştirilmesinin önündeki engellerden biridir. Türkiye'den Şili'ye bir konteyner malın nakliyesi 30-40 gün sürmekte ve navlun bedeli ürünün özelliklerine göre 2000-5000 Dolar arasında değişmektedir.

İşadamlarının Pazarda Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

Ticareti Etkileyen Kültürel Faktörler

Şili'de sosyal aktiviteler belirtilen süreden daha geç başlayabilse de, iş görüşmelerinde zamanlamaya önem verilmektedir. Şilili iş adamlarının çoğu iyi eğitilmiş olup, sık seyahat etmektedirler. İş görüşmelerinde resmi dil olan İspanyolca ve İngilizce konuşulmaktadır. Ancak görüşmelere İspanyolca konuşabilen bir personel ya da bir tercüman ile katılım sağlanması tavsiye edilmektedir. Ürünün ve şirketin tanıtımına yönelik materyaller de İspanyolca olarak hazırlanmalıdır.

Şilili iş çevrelerinde dış görünüş oldukça önemlidir. Büyük şehirlerde ve belirli sektörlerde iş kıyafeti daha da önemlidir. Giyim tarzı genelde resmi olup, erkekler için takım elbise ve kravat, bayanlar için ise etek ya da pantaldan oluşan bir takım elbise giyilmesi önerilmektedir. Erkekler genellikle öğle tatili için dahi ceket giyerek ofisten çıkmaktadırlar. İngilizce ve İspanyolca olarak düzenlenmiş bir kartvizite sahip olmak oldukça faydalıdır.

Para Kullanımı

Şili'nin resmi para birimi Şili Pesosu'dur (CLP), 1 Peso (Ps) = 100 centisimos, 2008 yılı ortalama döviz kuru: 1 ABD Doları = 522,5 Ps, 1 Euro = 768 Ps. Döviz bürolarında (Casas de Cambio) döviz değişimi yapılması mümkün olup, ATM'ler de yaygındır.

Pasaport ve Vize İşlemleri

Diplomatik, Hizmet, Hususi ve Umuma Mahsus Pasaport hamilleri Şili'ye yapacakları seyahatlerde vizeden muaftır. Ancak bu bilgilerin seyahat öncesinde Şili temsilciliklerine teyit ettirilmesi önerilmektedir.

Resmi Tatiller ve Çalışma Saatleri

Şili'de iş ziyaretlerinin yaz dönemi olan Ocak-Şubat haricindeki aylarda yapılması önerilmektedir. Çalışma saatleri genelde Pazartesi-Cuma günleri 09.00-18.00 arasındadır. Öğle yemekleri genellikle 13.00'te başlayıp, iş görüşmesi de yapılacaksa 2-3 saat sürebilir. Bankalar 09.00 - 14.00 saatleri arası, kamu binaları 08.30-17.30 arası, dükkanlar Pazartesi-Cuma günleri 10.00-20.00 Cumartesi günleri ise 09.00-14.00 arasında açıktır. Süpermarketler ve alışveriş merkezleri genellikle 23.00'e kadar, hatta Pazar günleri ve tatillerde de açıktır.

Şili'de Resmi Tatil Günleri, 2010

1 Ocak	Yeni Yıl
2 Nisan	Kutsal Cuma
11 Nisan	Kutsal Cumartesi
12 Nisan	Paskalya
1 Mayıs	İşçi Bayramı
21 Mayıs	Iquique Deniz Savaşı Anma Günü
28 Haziran	St. Peter / St. Paul
16 Temmuz	Carmen'i Anma Günü
15 Ağustos	Meryem Ana Yortusu
18 Eylül	Bağımsızlık Günü
19 Eylül	Silahlı Kuvvetler Günü
11 Ekim	Kolomb Günü
31 Ekim	Protestanlar'ın Milli Günü
1 Kasım	Azizler Günü
8 Aralık	Azize Immaculate Conception Günü
25 Aralık	Noel

Ulaşım

Şili'deki ana yolların ve ücretli otoyolların durumu oldukça iyidir. Santiago'nun dışındaki ikincil yollar daha az bakımlı olup, kırsal alanlarda stabilize ve toprak yollar da bulunmaktadır. Demiryolu ulaşımı ise daha az gelişmiş olup, Santiago ve Chillan şehirleri arasında merkezi bir demiryolu hattı bulunmaktadır.

Şili'nin Latin Amerika'daki diğer ülkeler ile havayolu ulaşımı bağlantıları gelişmiş düzeydedir. Halihazırda Türk Hava Yollarının Şili'ye doğrudan seferi bulunmamakta olup, Güney Amerika kıtasında Sao Paulo'ya (Brezilya) doğrudan sefer yapılmaktadır. Ülkenin en büyük havaalanı, Santiago Uluslararası Havaalanı'dır (www.aerpuertosantiago.cl/english). Yurt içi havayolu hizmetleri de oldukça gelişmiştir. Santiago ve diğer şehirler arasında orta sıklıkta seferler düzenlenmektedir. Santiago şehir içi ulaşım alternatifleri ile ilgili bilgi, www.thisischile.cl adresinde mevcuttur.

Yerel Saat

Şili ile Türkiye arasındaki saat farkı -7 saat olup, örneğin Türkiye'de saat akşam 19.00 iken Şili'de saat sabah 12.00'dir. Saat farkları ile bilginin www.worldtimezone.com adresinden edinilmesi mümkündür.

Yerel Ölçü Birimleri

Şili'de metrik sistem ölçüleri kullanılmaktadır.

Telefon Kodları

Şili'nin uluslararası telefon kodu 56'dır. Türkiye'den Şili'ye yapılacak aramalarda 00 + 56 + alan kodu + telefon numarası tuşlanmalıdır.

İklim

Şili'de iklim bölgelere göre büyük farklılık arz etmektedir. Ilıman iklimin yanı sıra kuzeyde çöl iklimi, orta kesimlerde Akdeniz iklimi, güneyde soğuk ve nemli bir iklim hakimdir. Yaz mevsimi Aralık-Mart aylarını, kış mevsimi ise Haziran-Eylül aylarını kapsamaktadır. Ülkenin kuzeyinde iklim oldukça kurak olup, Atacama Çölü'ne hemen hemen hiç yağmur düşmemektedir. Kurak iklim güneyde Caldera'ya kadar devam etmektedir. Yıllık ortalama sıcaklık kuzeyden güneye doğru her 10° lik enlem aralığında 4°C düşmektedir. Bu yüzden kuzey sınırında 18°C olan ortalama sıcaklık güney sınırında 6°C'ye düşmektedir. Santiago'da sıcaklık yazın 10-33°C, kışın 2-20°C arasındadır. Santiago'da en yağışlı dönem Mayıs-Ağustos ayları arasındadır.

Genel Değerlendirme ve Öngörüler

Diğer Latin Amerika ülkeleriyle olduğu gibi Şili ile olan ticari ilişkilerimiz de potansiyelinin altında seyretmektedir. İki ülke arasındaki ticaretin istenilen boyutta olmamasının temel nedeni, söz konusu ülkenin Türkiye'ye olan coğrafi uzaklığıdır. Ancak Şili'nin, Latin Amerika ülkeleri hakkında bilgi sahibi olan ve Brezilya ve Arjantin gibi diğer bölge ülkeleri ile iş yapan firmaların iş imkanlarını inceledikleri ve ihracat yapmayı karlı buldukları bir pazar olduğu görülmektedir.

Tarım ve gıda alanında bisküvi, şekerli ve çikolatalı mamuller, zeytinyağı, zeytin, maya ve kuru kayısı; sanayi ürünlerinde ise demir/çelik çubuklar, traktörler, ısıtması elektrikle olmayan demir-çelik radyatör, jeneratörler, demir/alaşimsız çelikten profil, oto yedek parça, kauçuktan yeni dış lastikler, otomobil ve steysin vagonlar, ev tekstili, ağır iş makine ve cihazlarının aksam ve parçaları ve eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar Şili pazarında potansiyel olduğu tespit edilmiştir. İş adamlarımızın Şili'nin dışa açılma ve ihracat partnerlerini çeşitlendirme yönünde uyguladığı ekonomi politikalarından yararlanarak bu sektörlerdeki ihracat imkanlarını değerlendirilmesi önerilmektedir.

Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından 2006 yılında başlatılan "Kuzey ve Latin Amerika Ülkeleriyle Ekonomik ve Ticari İlişkileri Geliştirme Stratejisi" kapsamında Şili ile yürütülen Serbest Ticaret Anlaşması müzakereleri sonuç vermiş ve Temmuz 2009'da Şili ile Türkiye arasında STA imzalanmıştır. Halihazırda iç onay süreci devam eden Anlaşma'nın yürürlüğe girmesi ile birlikte iki ülke arasındaki ekonomik ve ticari ilişkilerin daha da gelişmesi ve bölgenin firmalarımızın dikkatini daha fazla çekmesi beklenmektedir. Söz konusu STA'nın yürürlüğe girmesi ile Şili, ülkemizin Güney Amerika pazarına giriş noktası olacaktır. Bu süreçte gerekli çalışmaların ilgili kuruluşlar tarafından yürütülmesi, İş Konseylerinin kurulması, karşılıklı pazar imkanlarının doğru bir şekilde tespit edilmesi için hem kurumsal düzeyde hem de firmalar düzeyinde pazar/ülke araştırmalarının yapılması, ülkedeki fuarlara katılımın artırılması, siyasi ve ticari temasların ve ziyaretlerin sıklaştırılması faydalı olacaktır.

Diğer taraftan, her iki ülke de, coğrafi konumları ve bölgesel ilişkileri nedeniyle kendi pazarları yanında, dahil oldukları bölgesel işbirlikleri kapsamında diğer pazarlara da girebilme fırsatı sunmaktadır. Madencilik ve savunma sanayi sektörlerinde de Şili ile Türkiye arasında işbirliği imkanları mevcuttur.

Tarım ve Gıda Ürünleri İhraç Potansiyelimiz

Sektör	GTİP	Potansiyel Ürün	Ülkenin Toplam İthalatı 2009 (milyon dolar)	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2009 (milyon dolar)	Türkiye'nin Toplam İhracatı 2009 (milyon dolar)	Dünya İthalatında Ülkenin Payı 2009	Türkiye'nin Ülkeye İhracatındaki Değişim 2008-2009 (%)	Ülkenin Toplam İthalatındaki Değişim 2008-2009 (%)	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2009 Aylık Veriler*	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2010 Aylık Veriler*	Ülke İthalatında İlk 5 Ülke ve Pazar Payları (%)	Ülkenin Türkiye'ye ve Rakip Ükelere Uyguladığı Gümrük Oranları
Bisküvi	1905	Ekmek, Pasta, Kek ve Bisküviler	2008=35,2 2009=33,5	0,012	416,7	2008=0,15 2009=0,2	-86,0	2008=31 2009=-5	0,01	0	Arjantin (61,4), Meksika (8), Almanya (5,6), Danimarka (5,1) Brezilya (4,5)	Arjantin, Meksika, Brezilya ve AB %0, Türkiye %6
Şekerli ve Çikolatalı Mamuller	1806	Çikolata ve Kakao İçeren Diğer Gıda Müstah-zarları	2008=41,4 2009=33,5	0,3	328,7	2008=0,22 2009=0,2	26,1	2008=20 2009=-19	0,3	0,2	Arjantin (36), ABD (14,6), Brezilya (14,1), Belçika (7,3), Almanya (7,3)	Arjantin, ABD, Brezilya ve AB %0, Türkiye %6
Maya	2102	Maya	2008=15,2 2009=11,7	1,6	182,6	2008=0,95 2009=0,8	26,2	2008=-46 2009=-14	1,4	1,2	Çin (25,5), İsviçre (13,7), Türkiye (12,3), Arjantin (11,8), Fransa (11,2),	Çin, Arjantin, AB ve EFTA %0, Türkiye %6.
Zeytinyağı	1509	Zeytinyağı	2008=4,6 2009=3,4	0	96,2	2008=0,07 2009=0,1	0	2008=-19 2009=-25	0	0	İtalya (42), Arjantin (30), İspanya (27,1), Peru (0,3), İngiltere (0,2).	AB %1,68, Arjantin ve Peru %0, Türkiye %6.
Konserve Meyve Sebze	2005.70	Zeytin	2008=2,8 2009=2,9	0	89,8	2008=0,17 2009=0,2	0	2008=28 2009=2	0	0	Peru (43,7), İspanya (28,4), Arjantin	Peru, AB, Arjantin ve ABD %0,

											İtalya (0,4), ABD (0,3)	Türkiye %6.
Kuru Meyveler	0813.10	Kuru Kayısı	2008=0,4 2009=0,2	0,2	278,9	2008=0,1 2009=0,1	-7,8	2008=74 2009=-46	0,08	0,02	Türkiye (69,5), Arjantin (30,5)	Türkiye %6, Arjantin %0.
Şekerli ve Çikolatalı Mamuller	1704	Kakao İçermeyen Şeker Mamulleri	2008=30,5 2009=26,8	0,034	256,4	2008=0,37 2009=0,4	161,5	2008=31 2009=-12	0,03	0,06	Arjantin (40,7), Kolombiya (26,4), Çin (8,7), Brezilya (6,9), ABD (3,7)	Arjantin, Kolombiya, Çin, Brezilya, ve ABD %0, Türkiye %6

Kaynak : Tablonun hazırlanmasında Türkiye'ye ilişkin rakamlarda TUIK, diğer ülkelere ilişkin istatistik rakamlarında UN-ITC TradeMap, gümrük vergisi konusunda AB ülkeleri için TARIC diğer ülkeler için kendi gümrük idarelerinin verileri kullanılmıştır.

* Veriler 9 aylıktır.

Bisküvi

Pasta ve ekmek ile karşılaştırıldığında daha sağlıklı bir ürün olarak algılanan bisküvi perakende satışları 2009 yılında önemli bir büyüme kaydetmiştir. Özellikle tam buğday unundan üretilmiş bisküviler tüketicilerin en çok rağbet ettikleri ürünler arasında yer almakta olup, tatlı bisküvilerin yanı sıra tuzlu bisküvi ve krakerler de ekmeğe alternatif teşkil ettiklerinden talebi artan başka bir ürün grubu olmuştur.

Bayanlar söz konusu ürünlerin daha az yağ içerdikleri düşüncesiyle bu ürünlerin başlıca tüketicisi olmuş, pazardaki firmalar da bu eğilim çerçevesinde şeker yerine tatlandırıcı madde içeren bisküvi çeşitlerini pazara sunmaya başlamıştır. Farklı malzemeler kullanılarak pazara sunulan bisküviler de talep gören ürünler arasında yer almıştır.

Konserve Meyve Sebze

Konserve Zeytin (gtip: 2005.70)

Akdeniz tarzı tüketim alışkanlıklarına sahip olan Şilili tüketiciler, ağırlıklı olarak İspanya'dan ithal edilmiş konserve zeytini tüketmektedir. Gurme ürünlere ilgi duyan Şili'nin bu ürünleri ülkemizden ithal etme potansiyeline sahip olduğu düşünülmektedir.

Kuru Meyveler

Kuru Kayısı (gtip: 0813.10)

Ülkede sağlıklı ürünler tüketme eğilimi mevcut olduğundan, ülkemizin dünyada önemli üreticisi bulunduğu kuru kayısının da önemli bir potansiyel arz ettiği düşünülmektedir. İthal bir ürün olması dolayısıyla lüks ürün sınıfında yer alan kuru kayısı tüketiminin, gerçekleştirilecek tanıtım faaliyetleriyle daha da artırılabilirliği düşünülmektedir.

Maya

Yıllık kişi başı 96 kg tüketim miktarı ile Şili, Amerika kıtasında en çok ekmek tüketen ülkelerden biridir. Tüketiciler gelirlerinin yaklaşık % 3'ünü ekmeğe harcamaktadır. Ülkede süpermarketler de kendi bünyelerinde fırınlar kurarak tüketicilere taze fırıncılık mamulleri sunmakta ve bu ürünler pazarın yaklaşık % 21'ini oluşturmaktadır. Kalan üretimin önemli bir bölümü ise sayıları yaklaşık 4500'ü bulan orta ölçekli fırınlar tarafından gerçekleştirilmektedir.

Maya ithalatında ülkemizin düzenli bir ihracatçı bulunmakta olup, ihracatımız ağırlıklı olarak aktif olmayan mayalardan oluşmaktadır. Ülkede unlu mamul sektörünün gelişmesiyle, Türk ürünlerine yönelik talebin de artacağı düşünülmektedir.

Şekerli ve Çikolatalı Mamuller

2009 yılında Şili şekerli mamuller perakende satışları önceki yıla oranla % 3 artarak 124 Milyar Peso olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılında sert geçen kış, Şili şekerli mamul satışının artmasına neden olmuş, satışları en çok artan ürün grubu pastil cinsi ve soğuk algınlıklarına iyi geldiği düşünülen ürünler olmuştur.

Şili'de şekerli mamul tüketiminin yılda yaklaşık % 2 olarak gerçekleştiği tahmin edilmekte olup, geleceğe yönelik eğilimler çerçevesinde pazar payını geliştirmek isteyen firmaların kaliteye daha fazla önem vererek tüketici talebini etkileyebileceği düşünülmektedir. Şekerli mamul pazarında diğer bir önemli bir ürün olan helva perakende satışlarının, 2009 yılında 200 Milyon Peso olarak gerçekleştiği tahmin edilmektedir.

Çikolatalı mamullerde ise öğün arasında tüketilebilecek ürünler ön plana çıkmakta olup, söz konusu ürünler gazete bayilerinde, büfelerde ve sokak satıcıları tarafından tüketicilere sunulmaktadır. 2009 yılında uluslararası piyasada yükselen kakao fiyatları, ürünlerin birim fiyatlarının artmasına neden olmuş; ancak Şilili tüketiciler özellikle kaliteli olduklarını düşündükleri ürünleri satın almaya devam etmişlerdir. En çok tercih edilen ürünler dolgu ürünler olup, meyve dolgu çikolatalar popüler olmaya başlamıştır. Yine kakao oranı yüksek ve bademli çikolatalar da talep gören önemli ürünler arasında yer almaktadır. Ayrıca çocuklar da son yıllarda önemli bir hedef kitle olarak görülmeye başlanmış olup, lolipop olarak satılan hayvan şeklinde çikolatalar popülerlik kazanmıştır. Çikolatalı ürün pazarında genellikle uluslararası firmalar en önemli pazar payına sahiptir.

Zeytinyağı

Akdeniz kültürüne ait tüketim alışkanlıklarına sahip olan Şili'de yıllık ortalama 27,5 ton zeytin üretimi bulunmakta ve üretim ağırlıklı olarak ülkenin 3. ve 7. bölgeleri arasında gerçekleştirilmektedir. Üretimi gerçekleştirilen başlıca zeytin çeşitleri ağırlıklı olarak İspanyol ve İtalya kökenli çeşitler olan Arbequina, Arbosana, Frantoio, Leccino, Picual, Koroneiki ve Coratina'dır.

2003 yılında yaklaşık 1.000 ton olarak gerçekleşen zeytinyağı üretimi, 2009 yılında 8.500 tona ulaşmış olup, 2015 yılında yıllık 35.000 tonluk bir zeytinyağı üretimi öngörülmektedir. 2009 yılında ihraç edilen zeytinyağı miktarı ise 1.342 tondur.

Şili'de özellikle son on yılda zeytinyağı üretimi konusunda ciddi yatırımlar gerçekleştirilmekte olup, Şili uluslararası pazarlarda zeytinyağı imajı konusunda çeşitli çalışmalar başlatmış bulunmaktadır. Özellikle uluslararası pazarlarda Şili şaraplarının elde ettiği kalite imajı örnek alınmıştır. Şili zeytinyağının temiz, çevreye duyarlı ve sürdürülebilirlik temaları vurgulanmaya çalışılmaktadır.

Şili'de özellikle orta yaş ve üstü tüketicilerin tüketimleri için daha sağlıklı ürün arayışı mevcuttur. Bu çerçevede ilerleyen yıllarda zeytinyağına yönelik talebin artması beklenmektedir. Ağırlıklı olarak üst gelir grubu tarafından düzenli biçimde tüketilen zeytinyağı, yerel üretimin artması ve fiyatların düşmesi ile daha düşük gelir grupları tarafından da tercih edilmeye başlanmıştır.

2009 yılında bitkisel yağlar perakende satışlarında en çok talep edilen ürün zeytinyağı olmuş, bunda süpermarketler ve hipermarketler tarafından gerçekleştirilen tanıtım kampanyaları da etkili olmuştur. Bunun yanında tüketiciler farklı mutfakların ürünlerini daha yakından tanıma eğiliminde olduğundan Akdeniz mutfağı ve ürünleri de son yıllarda ön plana çıkmaktadır.

Sanayi Ürünleri ve Hizmetler İhraç Potansiyelimiz

Sektör	GTİP	Potansiyel Ürün	Ülkenin Toplam İthalatı 2009 (milyon dolar)	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2009 (milyon dolar)	Türkiye'nin Toplam İhracatı 2009 (milyon dolar)	Dünya İthalatında Ülkenin Payı 2009	Türkiye'nin Ülkeye İhracatındaki Değişim 2008-2009 (%)	Ülkenin Toplam İthalatındaki Değişim 2008-2009 (%)	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2009 Aylık Veriler*	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2010 Aylık Veriler*	Ülke İthalatında İlk 5 Ülke ve Pazar Payları (%)	Ülkenin Türkiye'ye ve Rakip Ülkelere Uyguladığı Gümrük Oranları
Otomotiv Ana ve Yan Sanayi	8703	Otomobil, Steysin Vagonlar	2008=2199,2 2009=1193,6	0,8	6087,5	2008=0,35 2009=0,3	3,0	2008=27 2009=-46	0,8	0,3	G. Kore (36,4), Japonya (26,6), ABD (8,5), Almanya (7,3), Meksika (7,2)	G. Kore, Japonya, ABD, AB ve Meksika %0, Türkiye %6.
Otomotiv Ana ve Yan Sanayi	8704	Eşya Taşımaya Mahsus Motorlu Taşıtlar	2008=1709,2 2009=912,3	0	2302,8	2008=1,37 2009=1,3	-100,0	2008=21 2009=-47	0	0	ABD (44,2), Japonya (8,7), Brezilya (8,5), Tayland (8,2), G. Kore (7)	ABD, Japonya, Brezilya ve G. Kore %0, Tayland ve Türkiye %6.
Otomotiv Ana ve Yan Sanayi	4011	Kauçuktan Yeni Dış Lastikler	2008=444,3 2009=358,2	0,5	820,6	2008=0,69 2009=0,7	-67,0	2008=30 2009=-19	0,4	0,8	ABD (24,5), Japonya (23), Çin (16,9), İspanya (10,5), Brezilya (9,9)	ABD, Japonya, Çin, AB ve Brezilya %0, Türkiye %6.
İş ve Maden Makineleri	8431	Ağır İş Makine ve Cihazlarının Aksamları, Parçaları	2008=337,4 2009=269,5	0,009	288,2	2008=0,49 2009=0,6	-97,7	2008=34 2009=-20	0,002	0,04	ABD (43), Almanya (9,7), İsveç (6,1), Kanada (5,2), Çin (4,9)	ABD, AB, Kanada ve Çin %0, Türkiye %6.
Otomotiv Ana ve Yan Sanayi	8708	Kara Taşıtları İçin Aksamları, Parçaları	2008=350,2 2009=296,6	1,7	1997,1	2008=0,12 2009=0,1	-6,3	2008=12 2009=-15	1,1	2,0	ABD (33,1), Arjantin (11,1), Brezilya (9,8), Çin (7,6),	ABD, Arjantin, Brezilya, Çin ve Japonya %0, Türkiye

											Japonya (7,4)	%0.
Otomotiv Ana ve Yan Sanayi	8701	Traktörler	2008=357,8 2009=145,1	3,1	259,6	2008=0,69 2009=0,5	-43,9	2008=40 2009=-59	1,9	2,8	Brezilya (33,7), ABD (16,9), Meksika (15,1), Almanya (10,6), İtalya (7,9)	Brezilya, ABD, Meksika ve AB %0, Türkiye %6.
Ev Tekstili	6302	Yatak Çarşafı, Masa Örtüleri, Tuvalet, Mutfak Bezleri	2008=71,1 2009=53,4	0,7	989,1	2008=0,45 2009=0,4	18,6	2008=14 2009=-25	0,4	0,2	Çin (48,1), Pakistan (36,3), Hindistan (10,1), Brezilya (1,7), Kolombiya (0,4)	Çin, Brezilya ve Kolombiya %0, Türkiye ve Pakistan %6, Hindistan %0?6.
Demir Çelik	7216	Demir/ Alaşımsız Çelikten Profil	2008=63,1 2009=16,2	2,4	904,9	2008=0,26 2009=0,1	-10,5	2008=122 2009=-74	0,5	4,0	İspanya (23,1), Çin (14,1), Brezilya (13,3), ABD (12,2), Almanya (11,7)	AB, Çin, Brezilya ve ABD %0, Türkiye %6.
Demir Çelik	7214	Demir/Çelik Çubuklar	2008=229,2 2009=14,9	3,5	3922,1	2008=0,70 2009=0,1	-96,7	2008=411 2009=-94	3,2	13,3	Brezilya (44), Türkiye (26,2), İspanya (11,6), Çin (4,1), G.Kore (3,5)	Brezilya, AB, Çin ve G.Kore %0, Türkiye %6.
Demir Çelik	7324	Demir/Çelikten Sağlığı Koruyucu Eşya, Tuvalet Eşyası ve Aksamı	2008=24,0 2009=13,1	0,4	62,2	2008=0,85 2009=0,6	-31,4	2008=15 2009=-45	0,33	0,32	Çin (33), İspanya (24,6), Portekiz (17,8), Brezilya (6,3), ABD (4,1)	Çin, AB, Brezilya ve ABD %0, Türkiye %6.
		Isıtması									Türkiye (70,5),	

Demir Çelik	7322	Elektrikle Olmayan Demir-Çelik Radyatör, Jeneratörler	2008=6,9 2009=3,2	2,7	381,7	2008=0,17 2009=0,1	-39,8	2008=59 2009=-53	1,62	1,56	Avustralya (6,8), Çin (6,5), İtalya (5,6), ABD (4,4)	Türkiye %6, Avustralya, Çin, İtalya ve ABD %0.

Kaynak : Tablonun hazırlanmasında Türkiye'ye ilişkin rakamlarda TÜİK, diğer ülkelere ilişkin istatistik rakamlarında UN-ITC TradeMap, gümrük vergisi konusunda AB ülkeleri için TARIC diğer ülkeler için kendi gümrük idarelerinin verileri kullanılmıştır.

* Veriler 9 aylıktır.

Demir Çelik

World Steel Association verilerine göre Şili, 2008 yılında dünya ham çelik sıralamasında 1,5 milyon ton ile 40. sırada yer almıştır. Çelik üretimi bir önceki yıla göre % 10 azalmıştır. 2009 yılında gerileme devam etmiş ve 1,3 milyon tonluk ham çelik üretimi yapılmıştır.

Türkiye ile Şili arasında ihracat potansiyeli bulunan ürünler arasında demir çelik ürünleri üst sıralarda yer almaktadır. Bu ürünler arasında; demir çelik çubuklar (gtip:7214), demir çelik radyatörler-jeneratörler (gtip:7322), demir çelik profiller (gtip:7216) ve demir çelikten sağlıklı koruyucu eşyalar (gtip:7324) önem arz etmektedir. İnşaat malzemeleri içinde yer alan profiller, çubuklar ihracat potansiyelimizin yüksek olduğu ve doğru pazarlama stratejisi ile pazar payımızın artırılabileceği ürünlerdir.

Özellikle Şubat ayında meydana gelen deprem ile ülkede konutların yanı sıra hastaneler, okullar, köprüler, otoyollar ve limanlar da büyük zarar görmüştür. Buna bağlı olarak yeniden yapılanma çalışmaları ile ülkedeki inşaat faaliyetlerinin artması ve beraberinde inşaat malzemelerine, ağır iş ve maden makinelerine ve makine yedek parçalarında olan talebin artması kaçınılmazdır.

Ev Tekstili

Şili'ye ihracat potansiyeli olan ev tekstili ürünleri arasında özellikle yatak çarşafı, masa örtüleri, tuvalet, mutfak bezleri (gtip: 6302) önem arz etmektedir. Bu ürün grubunda Şili'ye ihracatımızın en fazla olduğu ürün, 710.000 Dolar ihracat gerçekleştirdiğimiz pamuktan tuvalet ve mutfak bezleri (gtip: 6302.60) olmuştur. Söz konusu ürün, Türkiye'nin ev tekstili ihracatında da ilk sırada yer almış ve 488 Milyon Dolarlık ihracat gerçekleştirilmiştir. Türkiye'nin güçlü olduğu alanlardan biri olan ev tekstili ürünleri konusunda Şili pazarındaki payımızın uygun bir pazarlama stratejisi ve STA'nın getireceği gümrük vergisi indirimleri ile artacağı ve alt ürünler bazında daha da çeşitlendirilebileceği düşünülmektedir. Halihazırda bir Türk firmasının Şili pazarında ev tekstili alanında bir yatırım projesi söz konusudur.

İş ve Maden Makineleri

Türkiye'nin Şili'ye ihracat potansiyeli olan ürünler arasında ağır iş ve maden makineleri yedek parçaları (gtip: 8431) önem arz etmektedir. Özellikle Şubat 2010'da yaşanan deprem sonrasında yeniden yapılanma çalışmaları ve inşaat faaliyetlerindeki artış, beraberinde iş makinelerine ve yedek parçalarına olan talebi de artıracaktır. Temmuz 2009'da Türkiye-Şili arasında imzalanan STA'nın yürürlüğe girmesiyle, Türk üreticilerinin özellikle fiyat konusundaki rekabet şanslarının ve Şili pazarındaki paylarının artacağı tahmin edilmektedir.

Otomotiv Ana ve Yan Sanayi

Şili, Latin Amerika'nın en büyük ve gelişmiş ekonomilerinden birine sahip olmakla beraber, binek otomobil yoğunluğu çok yüksek değildir. 2008 yılı sonunda patlak veren küresel ekonomik kriz, Şili otomotiv piyasasını da olumsuz etkilemiştir. Ancak gümrük vergilerinin indirilmesi, araç fiyatlarının düşmesine ve krizin etkilerinin azaltılmasında etkili olmuştur. Şili'de ticari araç yoğunluğu ise yüksek olup, ticari araç satışları ticari ve ekonomik hareketliliğe paralel bir gelişim göstermektedir.

2009 yılında Türkiye ile Şili arasında ihracat potansiyeli olan otomotiv ana ve yan sanayi ürünleri arasında yer alan traktörlerde (gtip: 8701) Şili'ye ihracatımız 2009 yılında 3,1 Milyon Dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu ihracat değeri Türkiye'nin toplam traktör ihracatının yalnızca % 1'ini oluşturmaktadır. 2010 yılının ilk altı ayında ise bu üründe Şili'ye 1,8 Milyon Dolar ihracat yapılmış bulunmaktadır. Kara taşıtları için aksam parçaları (gtip:8708), kauçuktan lastikler (gtip: 4011), kıvılcım ateşlemeli motorlu taşıtlar (gtip: 8703) ve eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar (gtip:8704) ile bu kalemde ihracat potansiyeli taşıyan diğer başlıca ürün gruplarıdır.

2008 yılı itibarıyla Şili'deki başlıca binek otomobil ve hafif ticari araç satıcılarında önde gelen markalar ve pazar payları; Chevrolet (% 20,3), Toyota (% 11,2), Hyundai (% 10,5), Fiat (% 8,3), Suzuki (% 5,9), Peugeot (% 5,7), Renault (% 5,2), Kia (% 4,8), N/K (% 4,5) ve Ford (% 4,1) olarak sıralanmıştır.

Türk otomotiv ana ve yan sanayi, Türkiye sanayinin lokomotif sektörlerindedir. Türkiye, Avrupa'daki en büyük otobüs üreticisi ve ikinci en büyük hafif ticari araç üreticisidir. Türk otomotiv yan sanayi ise yüksek kapasitesi, geniş ürün yelpazesi ve yüksek standartlarıyla otomotiv sanayine ve 14,2 milyon adet olan Türkiye taşıt araçları parkına yedek parça sağlamaktadır. Gelişmiş ana ve yan sanayi, Türk üreticilerinin Şili pazarına Avrupa kalitesinde ve uygun fiyatlı ürün tedariki sağlamasına olanak tanımaktadır. İki ülke arasında 2009 yılında imzalanan STA'nın da yürürlüğe girmesiyle yakın zamanda gümrük vergileri konusunda yaşanan sıkıntının da aşılabileceği ve Şili pazarındaki payımızın daha da artacağı düşünülmektedir.

Şili - Düzenlenen Önemli Fuarlar

